

ULOGA RODITELJSTVA U OSTVARIVANJU PRAVA DJECE U SPORTU

Bjelobradić, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Kinesiology / Sveučilište u Zagrebu, Kineziološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:117:299676>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-02**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Kinesiology, University of Zagreb - KIFoREP](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

KINEZIOLOŠKI FAKULTET

(studij za stjecanje akademskog naziva:

magistar kineziologije u edukaciji i jedrenje)

Ana Bjelobradić

ULOGA RODITELJSTVA U OSTVARIVANJU

PRAVA DJECE U SPORTU

diplomski rad

Mentor:

Doc. dr. sc. Ana Žnidarec Čučković

Zagreb, rujan, 2021.

Ovim potpisima se potvrđuje da je ovo završena verzija diplomskog rada koja je obranjena pred Povjerenstvom, s unesenim korekcijama koje je Povjerenstvo zahtijevalo na obrani te da je ova tiskana verzija istovjetna električnoj verziji predanoj u Knjižnici.

Mentor:

Doc. dr. sc. Ana Žnidarec Čučković

Student:

Ana Bjelobradić

ULOGA RODITELJSTVA U OSTVARIVANJU PRAVA DJECE U SPORTU

Sažetak

Milijuni djece diljem svijeta, različite dobi, interesa, kulture ili rase, masovno se bave sportom. Aktivnošću koja znatno pospješuje psihofizički razvoj djece i pomaže u njihovoj socijalizaciji. Uzimajući u obzir da je dijete prvenstveno osoba, a ne samo sportaš, jasno je koliko je kompleksan sam proces. Bez obzira na razne podjele društva, kada su djeca u pitanju jedno je zajedničko svima – igra. I naravno, uživanje u istoj. Pod utjecajem različitih faktora i okolnosti dogodi se da djeca prestanu uživati u sportu iz raznih razloga ili dolazi do kršenja njihovih dječjih prava. Cilj istraživanja ovoga rada bio je utvrditi kako i na koji način određeni roditeljski odgojni stilovi utječu na dijete sportaša te koliko su velika očekivanja roditelja prema djetetu i njegovoj sportskoj izvedbi. Utvrđena je statistički značajna razlika u očekivanjima prema djeci u dobi od tri godine, te je također utvrđena visoka razina očekivanja prema svojoj djeci koja su bila uključena u istraživanje što ukazuje na to uolikoj mjeri je zastupljen koji roditeljski stil te kakav trag to ostavlja na samo dijete sportaša. Ovim istraživanjem je cilj doprinijeti u educiranju roditelja djece sportaša, objasniti važnost dječjih prava te prevenirati odustajanje mladih od sporta i loše posljedice koje se mogu dogoditi na sportskom putu.

Ključne riječi: dijete, dječja prava, sport, roditeljski stilovi

THE ROLE OF PARENTHOOD IN EXERCISING CHILDREN'S RIGHTS IN SPORT

Summary

Millions of children around the world, of different ages, interests, cultures or races, are involved in sports massively. In an activity that significantly enhances the psychophysical development of children and helps in their socialization. Considering that a child is primarily a person, not just an athlete, it is clear how complex the process itself is. Regardless of the various divisions of society, when it comes to children, one thing is common to all - play. And of course, enjoying it. Under the influence of various factors and circumstances, children stop enjoying sports for various reasons or their children's rights are violated. The aim of the research of this thesis was to determine how and in what way certain parenting styles affects the child of the athlete and how great are the expectations of parents towards the child and his sports performance. A statistically significant difference in expectations towards children at the age of three was found, and a high level of expectations towards all children who were included in the research was also determined, which indicates the extent to which parenting style is represented and what trace it leaves on child athlete. The aim of this research is to contribute to the education of parents of children athletes, to explain the importance of children's rights and to prevent young people from giving up sports and the bad consequences that can happen on the sports path.

Key words: children, children's rights, sport, parenting styles

SADRŽAJ

1.	UVOD	1
1.1.	O PRAVIMA DJECE.....	1
1.2.	PRAVA DJECE U SPORTU	2
1.3.	VAŽNOST SPORTA KAO TJELESNE AKTIVNOSTI	6
1.4.	ULOGA OBITELJI U OSTVARENJU DJEČJIH PRAVA.....	8
2.	RODITELJSTVO I SPORT	10
2.1.	SPORTSKE AKTIVNOSTI DJECE I UKLJUČENOST RODITELJA	11
2.2.	RODITELJI KAO FAKTOR PODRŠKE, PRITISKA I AGRESIVNOSTI.....	12
2.3.	ULOGA RODITELJA U OSTVARIVANJU PRAVA DJECE U SPORTU.....	14
3.	RODITELJSKI ODGOJNI STILOVI	16
3.1.	AUTORITATIVNI STIL ODGOJA	18
3.2.	AUTORITARAN STIL ODGOJA.....	18
3.3.	PERMISIVNI STIL ODGOJA.....	19
3.4.	ZANEMARUJUĆI STIL ODGOJA.....	19
3.5.	STILOVI TRENIRANJA KOJI PODRŽAVAJU OSTVARIVANJE DJEČJIH PRAVA ...	20
4.	CILJ I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA	23
4.1.	Cilj istraživanja.....	23
4.2.	Problem i hipoteze istraživanja	23
5.	METODOLOGIJA	24
5.1.	Uzorak	24
5.2.	Instrument.....	24
5.3.	Postupak provedbe istraživanja	25
5.4.	Metode obrade podataka	26
6.	REZULTATI ISTRAŽIVANJA.....	27
7.	RASPRAVA.....	30
7.1.	Metodološka ograničenja	32
7.2.	Praktične implikacije rezultata istraživanja.....	33
8.	ZAKLJUČAK	38
9.	LITERATURA.....	40

1. UVOD

1.1. O PRAVIMA DJECE

„ Tri su nam stvari ostale od raja: zvijezde u noći, cvijeće po danu i dječje oči.“ Dante Alighieri

UN-ova Konvencija o pravima djeteta (1989), u prvome dijelu i članku 1. dijete definira kao „ljudsko biće mlađe od 18 godina, ukoliko se, prema zakonima koji se primjenjuju na djecu, punoljetnost ne stječe ranije.“ Konvencija govori kako se djeca rađaju s temeljnim slobodama i pravima koja pripadaju svim ljudskim bićima. Osnovna ideja Konvencije o pravima djeteta zalaže se za isticanje i poštivanje posebnih prava djece na zaštitu. Ne postoji ljestvica prava ili podjela na manje važna i više važna prava. Jednako ostvarenje svih je potrebno kako bi se dijete razvilo u zdravu osobu, i psihički i fizički. Pravo je poredak društvene regulacije u koje se neki međuljudski odnosi usmjeravaju s pomoću normi radi ostvarivanja određenih vrijednosti. Razlikuje se od drugih poredaka društvene regulacije, kao što su moral, običaji, jezik, igre, po specifičnim svojstvima svih triju osnovnih elemenata njegove strukture – odnosi, vrijednosti i norme (Hrvatska enciklopedija 2021). Konvencija o dječjim pravima je međunarodni dokument usvojen na Glavnoj skupštini Ujedinjenih naroda 20. studenoga 1989. godine a sadrži univerzalne standarde koje država stranka Konvencije (koja ju je potpisala i ratificirala) mora jamčiti svakom djetetu. U konvenciji se govori o obvezama odraslih u odnosu prema djetetu kao i o obvezama brojnih društvenih čimbenika glede zaštite djeteta. Razlikuje se od Deklaracije o pravima djeteta jer je pravni akt, vezana je zakonom i obavezuje sve stranke na pridržavanje njezinih odredbi i uključuje pravno nadziranje primjene u državama koje su je prihvatile i ratificirale. Cilj konvencije jest da pridonese jačanju demokracije i društva u kojemu će svaki pojedinac uživati svoja temeljna ljudska prava. U Konvenciji o pravima djeteta (1989) je napisano: „Djeca se rađaju s temeljnim slobodama i pravima koja pripadaju svim ljudskim bićima. No, s obzirom na tjelesnu i psihičku nezrelost nameće se potreba isticanja posebnih prava djeteta na zaštitu koja proizlaze upravo iz te činjenice.

Upravo je to osnovno polazište Konvencije o pravima djeteta.“ Članci konvencije, s obzirom na vrstu prava mogu se podijeliti na:

1. Prava preživljavanja – Uključuju one članke Konvencije koji osiguravaju djetetu zadovoljavanje temeljnih potreba za njegovu opstojnost = pravo na život, pravo na odgovarajući životni standard, pravo na prehranu, pravo na smještaj, pravo na zdravstvenu pomoć
2. Razvojna prava – Uključuju one članke Konvencije koji osiguravaju djetetu najbolji mogući razvoj = pravo na obrazovanje, pravo na igru, pravo na slobodno vrijeme, pravo na kulturne aktivnosti, pravo na informiranje, pravo na slobodu misli i izražavanja (vjere)
3. Zaštitna prava – Uključuju one članke Konvencije koji osiguravaju zaštitu djeteta = pravo na zaštitu od zloporabe, zapostavljanja i izrabljivanja, na zabranu dječjeg rada, zaštitu od droga, alkohola, duhana, na zaštitu izbjeglica, djece u oružanim sukobima, djece u zatvorima
4. Prava sudjelovanja – Uključuju one članke Konvencije koji omogućuju djetetu aktivno sudjelovanje u svojem okruženju, regionalnom / nacionalnom / svjetskom, koja ga pripremaju za aktivnog građanina u budućnosti = pravo na slobodno izražavanje svojih misli i pravo na udruživanje

Konvencija je opsežan instrument različitih prava kojim se, među ostalim, pokazuje da hijerarhija dječjih prava ne postoji. Dakle, sva su ta prava potrebna da bi se dijete razvilo u psihofizički cjelovitu osobu (Konvencija o pravima djeteta, 1989).

1.2. PRAVA DJECE U SPORTU

Na pitanje zašto imamo određene odredbe i prava, Norveški olimpijski i paraolimpijski odbor i Konfederacija sporta (2017) izjavili su kako bi djeca trebala imati pozitivno iskustvo svaki puta kada sudjeluju u sportu. Trebaju biti dijelom društvenog okruženja i osjećati se sigurno, željeti isprobavati nove stvari i ne bojati se pogriješiti. Sve sportske aktivnosti trebaju biti dostupne svakom djetetu koje želi sudjelovati u njima, a što je više moguće unutar djetetove neposredne lokacije. To štedi i vrijeme i sredstva te pomaže razvoju lokalne zajednice. Šport ili sport je skupni pojam za tjelovježbene aktivnosti u kojima dominira natjecateljski duh;

njegovanje tjelesnih svojstava i sposobnosti, njihovo provjeravanje i unaprjeđivanje putem igre, nadmetanja i natjecanja. Također je raširena i popularna društvena pojava, sastavni dio kulture suvremenoga društva (Hrvatska enciklopedija, 2021). Sport se, osim toga, vidi kao učinkovito sredstvo za pomirenje, izgradnju mira i rehabilitaciju (Giulianotti, 2004). Smatra se da se uključivanjem djece u sport može znatno utjecati na njihovu kvalitetu života, poboljšanje slike o sebi, dobivanje osjećaja pripadnosti zajednici te funkcioniranje u istoj, što je od velikog značaja za tu fazu odrastanja i predstavlja dobar temelj za daljnje životne izazove. Jedan od faktora koji čine sport jest ta kompetitivnost, natjecateljski duh. Bez obzira u kojoj dobi se djeca počinju baviti sportom, poželjno je sadržaj prilagoditi njihovim intelektualnim, psihičkim i fizičkim mogućnostima te biti svjestan i važnosti individualnog pristupa svakom pojedinom djetetu jer je razina predznanja isto tako presudna za metode vježbanja koje će se koristiti na sportskim treninzima. Pažnja i koncentracija variraju ovisno o dobi i vrsti sporta, stoga bi bilo idealno odabrati različite koncepte vježbanja kojima će se djecu na neki drugi, nepoznati način zainteresirati prvenstveno za tjelesno vježbanje, što bi u tom procesu trebalo rezultirati postupnom selekcijom motoričkih sposobnosti prema stupnju agilnosti, koordinacije, ravnoteže, brzine, preciznosti, fleksibilnosti i snage te vidjeti koje su izraženije i zatim saznati u kojem sportu bi se dijete moglo osjećati najkompetentnijim. Kompetentnost jest dokazana sposobnost primjene znanja i vještina (Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2011). Na odabir sporta mogu uvelike utjecati i roditelji, predlaganjem sporta kojim su se oni bavili, sportom koji se njima čini najprikladnijim za dijete, ili pak mogu biti ograničeni i zbog financijske pozadine. Uključivanje djece ranije dobi u univerzalne sportske škole - posebni program na nacionalnoj razini koji je namijenjen djeci od šeste do desete godine života, točnije, učenicima od prvog do četvrtog razreda osnovne škole, moglo bi im uvelike olakšati odabir samog sporta u konačnici, jer u tom specifičnom načinu rada, gdje je cilj obuhvatiti što veći broj i vrste sportova, djeca automatski dobivaju slobodu pronaći onaj koji najviše odgovara njihovim sposobnostima i u kojemu se osjećaju sretno. Alfie Kohn (1992) primijetio je da je natjecanje na psihološkoj razini začarani krug. Za dijete, što se više natječe, to se mora još više natjecati kako bi se dobro osjećalo. Natjecanje djecu čini anksioznima, što se može povezati s koncentracijom. Kada se koncentriraju na nagradu, postaju manje zainteresirani za ono što rade, a rezultat toga je pad performansi. John O'Sullivan (2013) kaže: „Sport je poput mača s dvije oštrice. Zamahnut u pravom smjeru, mač može imati strahovito pozitivne rezultate, ali u pogrešnom smjeru, rezultati mogu biti poražavajući. Oni koji drže mač u ruci su odrasli koji nadgledaju dječji sport. Je li

sport konstruktivan ili destruktivan u psihološkom razvoju djece uvelike ovisi o vrijednostima, obrazovanju i vještinama tih odraslih.“ Djeca koja su posebno izložena riziku su ona koja se bave elitnim sportovima gdje je razvoj događanja u posljednjih 35 godina doveo do situacije koju karakterizira rano prepoznavanje talenata i specijalizacija i gdje su djeca od rane dobi suočena s ozbiljnim obavezama, visokim stupnjem treninga, pritiska i očekivanja. Elitni sportovi, po Milanoviću (2013) spadaju pod vrhunski, odnosno, selektivni sport, te se tim sportom bave pojedinci koji zadovoljavaju stroge selekcijske kriterije, što znači da potencijalni sportaši moraju pokazati visoku razinu sposobnosti i osobina za bavljenje vrhunskim sportom. Na području vrhunskog sporta vrijede posebna pravila i tehnologija rada koja nije prihvatljiva na području neselektivnog sporta (sporta za sve). Zbog svog naglašenog kompetitivnog, natjecateljskog karaktera, vrhunski sport ima javni, zabavljajući i ekonomski karakter. Iako još uvijek nema dovoljno znanja i podataka u tome području, David (2005) procjenjuje da oko 20% djece koja su uključena u natjecateljske sportove imaju potencijalnu mogućnost raznih zlostavljanja, maltretiranja ili iskorištavanja i da je 10% njih žrtva neke vrste kršenja ljudskih prava (David, 2005). Unatoč ovim statistikama, ovim se sportašima nudi malo ili čak nimalo zaštite. U izvješću o radu pravobraniteljice za djecu (2020) napisano je: „Obraćali su nam se roditelji zbog verbalnog nasilja trenera u sportskim klubovima u vidu ponižavanja, vikanja, vrijeđanja, omalovažavanja, kritiziranja, prijetnji isključivanjem i sramoćenja. Primili smo i prijavu za kontinuirano trenerovo seksualno uznemiravanje djevojčica na koje uprava kluba, iako je o tome imala saznanja od roditelja djevojčica, nije reagirala. Dio djevojčica je zbog toga odustao od treniranja. O prijavama smo obavijestili policiju i zatražili postupanje zbog sumnje na nasilje. Obavijestili su nas da nisu utvrđeni elementi prekršaja ni kaznenog djela. Od sportske inspekcije zatražili smo provjeru ispunjavaju li treneri uvjete za rad s djecom koje propisuje Zakon o sportu.“ Dok su neke zemlje donijele zakone za zaštitu mladih sportaša (Ibid, str. 44.) glavno zakonodavstvo o ljudskim pravima u ime djece još uvijek treba imati utjecaja u određenim sportskim praksama (Brackenridge, 2004). Najznačajnija aktivnost u životu predškolskog djeteta jest igra, a njezino mjesto u planski stvorenim situacijama je nenadomjestivo (Katz i McClellan, 1997). Vijeće Europe organiziralo je projekt „Child Safeguarding in Sport“ (CSIS) (2021) te su na interaktivnom cjelodnevnom okruglom stolu sudjelovale hrvatske pravobraniteljice za djecu - Branka Reić Kukoč i Danijela Žagar. Projekt za cilj ima jačanje sposobnosti europskih zemalja s naglaskom na sprječavanje nasilja nad djecom te promociju njihove dobrobiti u sportu. Razvijaju učinkovite politike koje uključuju

zapošljavanje, obuku, opremanje i umrežavanje službenika za zaštitu djece. U Hrvatskoj zasad nema takvih službenika koji bi isključivo radili na zaštiti djece u sportu, stoga je zapravo vrlo važna edukacija i imenovanje zaštitnika djece u (the Child safeguarding officer) relevantnim točkama u sportskom sustavu. U Hrvatskoj također ne postoje ni specifične etičke smjernice ili kodeksi ponašanja za sport, ali na drugim poljima postoje određeni kodeksi koji se mogu primijeniti i u sportu, primjerice pravila za zaštitu djece Ureda pravobraniteljice za djecu. Na okruglom stolu razgovaralo se o mogućim opcijama i modelima uvođenja the Child safeguarding službenika te je sudionicima projekt predstavljen, kao i njegov dosadašnji tijek i rezultati istraživanja o stanju u Hrvatskoj. Nakon toga se u manjim grupama raspravljalo o mogućim načinima uspostave zaštite djece u sportu na svim razinama, s obzirom na uočene specifičnosti organizacije sustava sporta u Hrvatskoj. Sukladno tomu, savjetnice pravobraniteljice za djecu su ukazale na uočene slabosti u sustavu sporta u pogledu zaštite prava djece i govorile su o višegodišnjim naporima Ureda pravobraniteljice u uspostavi mehanizma zaštite djece, naročito od seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja. Istaknule su važnost informacija o sustavu zaštite djece koje trebaju biti dostupne svakom djetetu u svakom sportskom klubu. One smatraju kako će se na takav način i s takvim sustavom definirati i predvidjeti preventivne aktivnosti i način postupanja u slučaju sumnje da je došlo do povrede prava djeteta i uz to su istaknule da se njime neće stvarati paralelni sustav zaštite jer u Hrvatskoj već postoje zakoni i protokoli i nadležna tijela za postupanje u slučaju povreda djece ali bilo bi poželjno upotpuniti Zakon o sportu i urediti to područje. Kada bi prava gledali iz perspektive Nacionalnog programa (1999) naglašava se osiguravanje djetetovog prava na igru jer igra je najznačajnija i nenadomjestiva aktivnost u životu predškolskog djeteta. Igrajući se, dijete uči sve oblike komunikacije, stječe povjerenje u vlastite sposobnosti i stvara pozitivnu sliku o sebi, uči socijalno ponašanje i stvara prijateljstva, uređuje odnose na način kako djeluje zajednica i kako se podrediti zajednički dogovorenim pravilima, razvija i bogate emocije i sposobnost empatije. Kroz igru, a u kombinaciji s drugim aktivnostima, dijete može učiti i svoja i ljudska prava.

Međunarodni institut za dječja prava (2010) predlaže da bi treneri, instruktori i nastavnici trebali:

1. Raditi na poboljšanju djetetova samopouzdanja – trener mora poštivati vrijednost svakog djeteta bez obzira na njegovu visoku ili nisku razinu sposobnosti u sportu

2. Sudjelovanje djece – treneri moraju poticati bavljenje sportom za svu djecu koja su uključena, posebno u natjecanju
3. Ravnopravnost djece sportaša – treneri moraju osigurati načelo nediskriminacije među svojom djecom sportašima, posebno izbjegavajući kulturne i rodne stereotipe
4. Sportski duh – treneri moraju poticati sportski duh i pomoći svakom djetetu da daje od sebe najbolje što može, poštujući pravila fair – playa i načela ljudskih prava
5. Treniranje usmjereno na rezultate – treneri moraju naučiti djecu sportaše da se bave sportom i zbog zabave i zbog natjecanja, ne samo u cilju postizanja rezultata. Treneri trebaju učiniti sve da razvoj i napredak svakog djeteta budu prioritet u odnosu na rezultate.
6. Pretreniranost – Treneri motiviraju, tjeraju i potiču dijete da pruži sve najbolje od sebe u bavljenju sportom, a pritom izbjegava pretreniranost i preveliko opterećenje
7. Liječnički savjeti – treneri se moraju pridržavati savjeta neovisnog liječnika o tjelesnim i mentalnim sposobnostima djeteta da vježba, sijedi, ponovno krene ili odustane od bavljenja sportom (Charter on Children's Rights in Sport, 2010).

1.3. VAŽNOST SPORTA KAO TJELESNE AKTIVNOSTI

Bavljenje sportom, osim fizičkih benefita, donosi i ostale dobrobiti u mnoge aspekte života. Djeca, odrasli, ljudi bilo koje dobi, bavljenjem sportom znatno unaprjeđuju svoje sposobnosti i vještine. Moglo bi se reći da čovjek putem sporta i tjelesne aktivnosti evoluiru u svakom pogledu: stvara pozitivnu sliku o vježbanju, poboljšava kvalitetu života, održava radne sposobnosti. Postiže ne samo sportske rezultate i odličja nego su mu olakšana i sudjelovanja u svakodnevnim životnim aktivnostima te snalaženja u raznim i nepredvidljivim situacijskim uvjetima. Bavljenje sportom ponekada nije lako, pogotovo u periodu života gdje se na psihofizičkoj razini događaju razne promjene i na tijelu i u ponašanju. Sport je zapravo idealan instrument pomoću kojega se mogu ostvariti značajne mjerljive progresije. Po pitanju zdravlja, društvenosti, motivacije, energije i prevencije raznih bolesti. Odgojni utjecaj na mlade sportaše imaju treneri i nastavnici koji s njima neposredno rade, roditelji, škola, grupa vršnjaka i okolina. Redovna nastava tjelesne i zdravstvene kulture, koja je dostupna svoj djeci, manje je pod pritiscima ostvarivanja rezultata za razliku od sportskih klubova u kojima je na prvom mjestu postizanje uspjeha. Opstanak klubova nerijetko je u neposrednoj vezi s postignućima. Stoga

treneri i pored svojih znanja i dobrih namjera, pod pritiscima uprava klubova, roditelja i drugih, često u drugi plan stavljaju odgojni rad s djecom. Međutim, upravo bi treneri i drugi stručnjaci uključeni u sport trebali neprestano isticati kako je osnovni cilj sportskih aktivnosti djece i mladih uravnotežen psihofizički razvoj (Đonlić, Marušić Štimac, Smojver-Ažić, 2005). Navedeni autori također smatraju da sport osim očuvanja zdravlja, te stvaranja radnih i obrambenih sposobnosti ima i značajnu društvenu ulogu. Ta uloga je prvenstveno usmjerena na odgojno obrazovne vrijednosti. Značajan je utjecaj sporta na formiranje osobnosti. On omogućava djeci da razviju svoje humane kvalitete i promiče autentične ljudske vrijednosti. Odgoj za ljubav, život i zajedništvo prevenira egoistično zatvaranje u sama sebe i predstavlja snažnu prepreku širenja droge, alkohola i kriminala koji su u današnje vrijeme vrlo rašireni. Pod utjecajem općih društvenih vrijednosti i u sportu uspjeh i kompetitivnost postaju važniji od samog odgoja. Umjesto stjecanja znanja, vještina, podizanja sposobnosti i usvajanja moralnih vrijednosti, na prvom mjestu među ciljevima sportskih aktivnosti sve se češće ističe samo postizanje visokih rezultata i uspjeha. Iz tog razloga potrebno je veću pozornost dati upravo odgojnim aspektima rada s djecom u sportu. Svako dijete ima svoju priču i svakome treba postupati individualno, stoga je poželjno da trener koji vodi trening bude kompetentan i svjestan činjenice koliko moćan utjecaj on ima na dijete koje trenira. On je idući autoritet nakon roditelja ili učitelja koji se pojavljuje u djetetovu životu te stoga i on ima jako važnu ulogu. Zakon o sportu iz 2006. godine definira trenere kao osobe koje programiraju i provode sportsku pripremu, sportsku rekreaciju i sportsku poduku, a da bi mogli obavljati te poslove potrebna im je stručna sprema na razini trenera prvostupnika (Čustonja, Jukić, Milanović, 2011). Rezultati projektne studije Treneri i stručni poslovi u hrvatskome sportu uočili su maleni postotak pomoćnih (4,6%) i kondicijskih (0,8%) trenera, ali i nedovoljan broj trenera u sustavu sporta. „Ako jedna osoba obavlja trenerske poslove s više sportaša ili sportskih ekipa različite životne dobi i natjecateljske kvalitete, postavlja se pitanje koliko je objektivno u mogućnosti kvalitetno raditi, tj. postavlja se pitanje kvalitete obavljanja stručnih poslova“. Zbog toga možemo zaključiti kako u Hrvatskoj treneri rade bez odgovarajućih stručnih timova te se samim time njihova kvaliteta trenerskog rada ograničava. Također rezultati obrazovne strukture trenera prikazali su nepoticanu i nepogodnu situaciju. 37,2% od ukupnog broja analiziranih trenera nije ispunjavalo zakonske uvjete za obavljanje trenerskih poslova. Što znači da je 62,8% trenera kvalificirano za posao koji obavljaju, a 37,2% nekvalificirano. Kada govorimo o kvalificiranim trenerima, govorimo o onima koji imaju potrebnu stručnu spremu najmanje na razini

prvostupnika. (Čustonja i sur. 2011). Svatko tko trenira bi se trebao osjećati dobro i na treningu i nakon njega. Bilo bi poražavajuće da itko u svojoj sportskoj priči ima loša iskustva. Nedovoljno educirani kadrovi, trenerska nekompetentnost mogu ostaviti jako negativna iskustva u sportskom životu djeteta te postići ono, što nikome ne bi trebalo biti u cilju – odustajanje od istoga. Jedna od preventivnih mjera sprječavanja negativnih posljedica je i aktualni Zakon o sportu (NN 71/06, 150/08, 124/10, 124/11, 86/12, 94/13, 85/15, 19/16, 98/19, 47/20, 77/20 na snazi od 18.04.2020).

1.4. ULOGA OBITELJI U OSTVARENJU DJEČJIH PRAVA

Obitelj je osnovna društvena skupina, povezana srodstvom, utemeljena na braku i zajedničkom životu užega kruga srodnika, prije svega roditelja, koji vode brigu o djeci (svojoj ili posvojenoj) te ih odgajaju (Hrvatska enciklopedija 2021). U okvirima obiteljskog prava, prava djece predstavljaju najnoviji način uređenja odnosa djeteta s članovima njegove obitelji, ali i šire, svih pojedinaca i institucija s kojima dijete dolazi u neposredni dodir (Alinčić Bakarić – Abramović, Hrabar, Jakovac – Lozić, Korać, 2001). U Obiteljskom zakonu izrečeno je jedno od načela pomoću kojih je moguće poboljšati obiteljske odnose, a to je zaštita dobrobiti i prava djeteta te odgovornost obaju roditelja za podizanje i odgoj djeteta. Osim pravne zaštite, za zdravo funkcioniranje obitelji potrebno je i optimalno i sigurno okruženje. Obitelj je prva zajednica u kojoj dijete zadovoljava svoje primarne biološke potrebe, ima prigodu doživjeti ljubav i pripadanje, osjetiti sigurnost, doživjeti da ga se poštuje, da je drugima važno što se s njim zbiva. Članovi obitelji najbolje poznaju dijete, pretpostavlja se da najbolje razumiju što mu treba i da znaju načine na koje će zadovoljiti djetetove potrebe. Problemi jednog od roditelja ili druge nepovoljne okolnosti života u obitelji, mogu značajno remetiti djetetov rast i razvoj (Maleš, Milanović, Stričević, 2003). Budući su roditelji ti koji su ključni za uspješan i pravilan djetetov rast i razvoj, bilo bi ih poželjno educirati o odgoju i ljudskim pravima te naravno, ako je to potrebno, i pomoći im u svrhu realizacije pravilnog i zdravog odgoja djeteta. Kao i u bilo kojem međuljudskom odnosu, i u odnosu između djeteta i roditelja važno je poštovanje, povjerenje, međusobno uvažavanje i tolerancija. Jedno od 4 opća načela koje je identificirao odbor za prava djeteta UN-a glasi: „Pri donošenju svih odluka ili izvršenju postupaka koji utječu

na dijete, ili na djecu kao skupinu, najvažnija mora biti dobrobit djeteta. To se odnosi kako na odluke koje donose vladina, upravna ili zakonodavna tijela, tako i na odluke koje donosi obitelj.“ Dijete u razdoblju djetinjstva prolazi kroz razne faze i promjene u svome razvoju te je taj period života krucijalan. Okruženje u kojemu dijete odrasta, uči, živi, jasno će oblikovati njegovu budućnost i definirati razlike u određenim stavovima, mišljenjima, ciljevima i sposobnostima. Zbog toga nije upitno koliku ulogu imaju dječja i u konačnici ljudska prava u samoostvarenju svakog čovjeka.

2. RODITELJSTVO I SPORT

Roditeljstvo je specifičan fenomen koji se mijenjao kroz povijest, koji se razlikuje u raznim kulturama. Uloga roditelja je dvojaka, jer uz sam odgoj djeteta dolazi i briga o njemu. Pomažu mu u procesu upoznavanja okoline, sudjeluju u formiranju ličnosti, stvaranju pozitivne slike o sebi, uče dijete kako prihvatiti neuspjeh i reagirati na isti te razbiti strah od nepoznatog postepenim učenjem i otkrivanjem novih stvari i situacija putem kojih će na kraju spoznati i upoznati sami sebe. U današnje vrijeme roditelj bi već trebao biti dovoljno educiran i informiran barem o osnovnim odrednicama roditeljstva, posjedovati određene pedagoške vještine i kompetencije, jer uspješno roditeljstvo iako može zvučati apstraktno, iako ne postoji savršena formula, ostvarivo je. Roditeljstvo je odlučivanje za djecu, preuzimanje i prihvaćanje roditeljske uloge i redefiniranje vlastitih ciljeva, vrijednosti kao i doživljaja vlastite vrijednosti zbog emocionalnog i materijalnog ulaganja i ulaganja napora, zbog nagrade u emocionalnoj povezanosti i doživljaju djetetova uspjeha i razvoja (Čudina – Obradović i Obradović, 2006). Maleš i Kušević (2011) pak ističu da je roditeljstvo jedna od najvažnijih uloga koju pojedinac na sebe preuzima i čije su posljedice uglavnom cjeloživotne. Također govore da se u ulozi roditelja može biti dobar ili loš, uključen ili neuključen, brižan ili nemaran, ali se jednom ostvareno roditeljstvo ne može poništiti (Maleš, Kušević, 2011). U obiteljskom zakonu, članak 6. govori kako roditelji prije svih imaju pravo, dužnost i odgovornost živjeti sa svojim djetetom i skrbiti se o djetetu, a pomoć im se pruža i intervenira samo u slučaju potrebe.

„Ne odrastaju samo djeca. Odrastaju i roditelji. Koliko god promatrali djecu da vidimo što će napraviti od svojih života, oni gledaju nas da vide što mi radimo sa našim životom. Zato, ne mogu reći djetetu da posegne za zvijezdama. Sve što mogu napraviti je da sama posegnem za njima.“

Joyce Maynard

Carl Gustav Jung pak tvrdi da ako postoji nešto što želimo promijeniti kod djeteta, trebamo prvo vidjeti nije li to nešto što bi možda bolje trebalo promijeniti u nama samima. Djeca nisu jedina koja nešto uče u odnosu roditelj - dijete, a i odrasli često zaboravljaju da su i oni jednom bili djeca.

Djecu nije važno samo upisati u neki sport. Važno je da ona uživaju u istome, da se osjećaju sretno i sigurno. Prvi susret djece sa sportom ne bi trebao odmah iziskivati od njih vrhunske rezultate. Sport djecu privuče prvenstveno zbog igre koja nam je svima urođena. Socijalizacija također igra važnu ulogu u prvom susretu djeteta sa sportom, utječe i to jesu li prijatelji i vršnjaci djeteta dijelom istog sporta što može uvelike biti olakšavajuća okolnost i sposobnost brže prilagodbe novoj okolini. Stoga bi roditelj trebao dobro prepoznati, razumjeti, pa ponekad čak i predvidjeti ponašanja svoga djeteta. Osluškivati ga, komunicirati s njime te vidjeti kakve povratne informacije dijete daje o sportu kojim se bavi te svemu što dolazi u paketu s njim. Ispunjavaju li se svi uvjeti gdje će dijete napredovati u psihofizičkom, društvenom, intelektualnom smislu, jer koji prioritet je važniji od ovoga?

2.1. SPORTSKE AKTIVNOSTI DJECE I UKLJUČENOST RODITELJA

Veliki je utjecaj tjelesnog vježbanja na očuvanje i unaprjeđivanje zdravlja djeteta te na skladan razvoj svih njegovih antropoloških značajki. Umjereni tjelesni napor u mladima povećava energetske potrebe, povećava količinu HDL, smanjuje vrijednost LDL, snižava krvni tlak, povećava osjetljivost na inzulin s manjim stupnjem kardiovaskularnih oboljenja, dijabetesa tip 2, osteoporoze, tumora debelog crijeva i dojke u odrasloj dobi te povoljno djeluje na sustav zgrušavanja (Mirić, 2001). Tjelesna aktivnost i vježbanje omogućuju smanjenje prekomjerne tjelesne masti i istovremeno očuvanje, pa i povećanje mišićne mase, poboljšanje aerobnog fitnesa i smanjenje pojavnosti rizičnih čimbenika za razvoj srčano - žilnih bolesti. Tjelesno vježbanje dominantno treba biti usmjereno aerobnom opterećenju srčano - žilnog sustava. Tjelesna aktivnost pomaže u moždanoj aktivnosti, ne samo stabilizacijom moždanog krvotoka već i povećanjem stvaranja neurotransmitera koji štite mozak i usporavaju procese koji se javljaju tijekom starenja (Mišigoj Duraković i sur., 2018). Uključenost djece u sportske aktivnosti danas je više usmjerena na roditelje nego li na djecu. Dok su se djeca nekad tjelesnim aktivnostima bavila u svojim dvorištima i otvorenim dječjim igralištima, društvene promjene i strahovi roditelja za sigurnost djece rezultirali su većom uključenosti djece u organizirane sportske klubove. Tako je od neformalne igre sport dobio sasvim novi karakter aktivnosti koju strogo nadgledaju roditelji. Osim njihove fizičke prisutnosti oni se uključuju svojim očekivanjima i pritiscima na djecu. Međutim, ako dijete nije uspješno u tome čime se bavi treba mu pomoći, a ne očekivati previše samo zato jer svakodnevno treniraju (Halpern, 2003). Ako

dijete, za primjer ima roditelja koji se je kroz svoj život bavio sportom ili nekom vrstom tjelesnog vježbanja, veće su šanse da dijete uči od takvog autoriteta, pokušava ga oponašati te raditi stvari koje roditelj radi jer mu je njegova obitelj prvi korak socijalizacije u životu. Dijete će se prvenstveno zainteresirati jer se radi o igri, a postepeno će početi uviđati koje to sve posljedice dolaze zajedno sa sportom ili tjelovježbom. Susreti sa raznim uspjesima, neuspjesima, očekivanjima, ispunjenjima istih ali istodobno i kako ih prevladati. To su sve stvari koje sport čine tako zanimljivim i privlačnim. Prije razvoja tehnologija koje su čovjeku olakšale život, obitelji su više vremena provodile zajedno kroz obavljanje kućanskih poslova, odlaženje pješice u školu i igrajući se u dvorištu obiteljske kuće ili na ulici (Gavin i sur., 2007). Cjelokupni je tjelesni razvoj rezultat niza različitih čimbenika: naslijeđa, vrste prehrane, otpornosti organizma, bolesti, okruženja u kojem dijete odrasta te provođenja različitih tjelesnih aktivnosti (Lazar, 2007). Na sve nabrojano, jedini koji mogu imati najviše utjecaja i postići napredak i promjenu su upravo roditelji. Najsigurnije okružje za dijete čija se znatiželja i kreativnost tek bude, koje treba biti usmjereno na pravilan put uz dovoljnu količinu ljubavi i podrške u bavljenju kojim god sportom ono odabralo. Najefikasniji način za poticanje djeteta na tjelesnu aktivnost jest pokazati im svojim navikama i primjerom. Istraživanja su pokazala da aktivni očevi 3,5 puta više aktiviraju svoju djecu u usporedbi s neaktivnima, a ako oba roditelja vole sport, dijete ima 6 puta veće izgleda da se i samo bavi sportom (Kalish, 2000). Isto tako, ukoliko roditelji njeguju sjedilački način života s minimalno tjelesne aktivnosti za očekivati je da će i dijete težiti istome. Aktivan način života je nešto što bi u obitelji trebala biti svakodnevnica. Kada je god moguće, roditelji bi trebali poticati pješaćenje ili vožnju biciklom umjesto prijevoza. Što više mogućnosti se djeci ponudi, djeca će biti aktivnija (Gavin i sur., 2007).

2.2. RODITELJI KAO FAKTOR PODRŠKE, PRITISKA I AGRESIVNOSTI

„Djeca su kao vlažni cement, šta god padne na njih, ostavi otisak“ – Haim Ginot

Roditelji igraju glavnu ulogu u životu djeteta. Oni su ti koji mogu utjecati na djetetovu motivaciju, želju pa i odabir sporta. Mogu ga usmjeriti u neki određeni sport ili mu omogućiti susret sa raznim vrstama istog te slobodu izbora. Postoje i oni koji kroz svoje dijete žele ostvariti svoje propale želje i neuspjehe. U konačnici to rezultira jako loše. Bitno je razlikovati podršku

i motivaciju od pritiska i agresivnosti. Djeca, kao što je već i ranije spomenuto – nisu mali odrasli. Njihovo percipiranje svijeta i vrijednosti tek je započelo. Ono najvažnije je da djeca uživaju u aktivnosti, poznaju granice i pravila ali istovremeno imaju potpunu slobodu jer tek tada će se moći profilirati što zapravo žele, u čemu se u konačnici osjećaju dobro. Djeci su prirodni oblici kretanja urođeni. Počnimo od toga. Nitko djetetu ne treba objašnjavati kako da puže, provuče se ispod stolca ili se pak popne na njega. Faktor sigurnosti i čuvanja je uvijek poželjan ali često zaboravimo koliko su djeca zapravo sposobna te nekada, iz straha ili nesigurnosti, svjesno ili nesvjesno dolazi do gušenja njihove znatiželje i ograničavanja njihove slobode, što je svakako nepoželjno. Dijete uči, razvija se, pada, ustaje se. Kako će drugačije naučiti? Ako roditelj djetetu onemogućuje određenu aktivnost ili djelovanje, ili mu govori da nešto ne može, dijete će gubiti samopouzdanje (Rečić, 2006). Taj gubitak samopouzdanja neće se odraziti samo na sport nego i na svakodnevni život. Stoga bi bilo idealno kad bi se roditelji malo više informirali o tome kako i na koji način mogu utjecati na svoje dijete, pomoći mu u njegovom zdravom razvoju. Woolger i Power (1993) navode tri glavna vida roditeljske podrške prilikom bavljenja sportom. Prvi se odnosi na emocionalnu podršku, drugi na pružanje informacija, odnosno davanje savjeta te treći na konkretnu pomoć (prijevoz, financijska sredstva i slično). Iz priloženog se da zaključiti da roditeljska podrška ukoliko rezultira željenim posljedicama, znatno pozitivno utječe na daljnju motivaciju djeteta za bavljenjem sportom. Sánchez-Miguel i sur. (2013) velikim istraživanjem s djecom i roditeljima uključenima u sport dobili su saznanje kako visoka razina pritiska na dijete od strane roditelja negativno utječe na motivaciju i uživanje u sportu. Istraživanje je obuhvatilo 723 roditelja te 723 djece uključenih u treniranje košarke, rukometa, nogometa i odbojke. Autori navode da su ovakvi rezultati u skladu s dosadašnjim nalazima. Primjerice, spominje se da je percepcija roditeljske uključenosti pozitivno povezana s pojavom anksioznosti kod mladih, nedostatkom motivacije te naposljetku i odustajanjem od sporta (Gould i sur., 1996; Leff i Hoyle, 1995; prema Sánchez-Miguel i sur. 2013). Roditelji koji imaju problema s poremećajima ophođenja često odgajaju djecu s istim. Pojedini roditelji i dalje vjeruju da odgoj bez kažnjavanja nije svrsishodan te i dalje upotrebljavaju nepedagoške mjere prilikom usmjeravanja djeteta na „pravi“ put (Rumpf, 2006). Rumpf (2006) se također slaže da se kažnjavanjem rijetko postižu željeni rezultati. Smatra da kazna povećava osjećaj straha i nesigurnosti. Naime, odraslima sugerira da umjesto kažnjavanja djeci postavljaju i pokazuju granice koje trebaju uvažavati i poštovati. U tom smislu, „NE“ je uvijek ne i „DA“ je uvijek da. Autor zaključuje da će takvim odgojem dijete naučiti prihvatiti

društvene norme i u zajednici živjeti na socijalno prihvatljiv način. U suprotnom od navedenog, prema Čuturić (1995), djeca odgojem bez zabrana nemaju prilike naučiti kontrolirati agresivnost. „Autoritativan i topao roditelj izreći će svoju zabranu tako da djetetovo ogorčenje svede na najmanju moguću mjeru i da štiti njegovo samopoštovanje. Zabranjivanje se provodi autoritetom, a ne uvredama“ (Milanović, 2014). Iako je roditeljska uključenost poželjna u sportom životu svakog djeteta, važno je dobro odigrati tu ulogu, jer posljedice za dijete mogu biti pogubne. Gubitak želje za bavljenjem sportom, pad samopouzdanja, narušavanje slike o sebi i u konačnici odustajanje od sporta. Kako bi se u budućnosti što manje događale takve situacije, kako bi se preveniralo odustajanje djece od sporta, Harwood i Knight (2015) navode šest postulata za roditelje, temeljeći ih na dotadašnjim znanstvenim spoznajama, a oni glase:

1. Roditelji odabiru prikladne sportske prilike te pružaju potreban oblik podrške
2. Razumiju i primjenjuju autoritativan i podržavajući (uz poštivanje autonomije djeteta) roditeljski stil
3. Dobro vladaju s emocionalnim zahtjevima natjecanja i služe kao emocionalno inteligentan primjer svojoj djeci
4. Stvaraju i održavaju zdrave odnose s drugim važnim sudionicima sporta (trener, vršnjaci djeteta, drugi roditelji)
5. Uspješno se nose s razvojnim i organizacijskim zahtjevima koje se pred njih stavljaju
6. Svoju uključenost i podršku prilagođavaju različitim fazama bavljenja sportom, kao i fazama napretka svog djeteta.

2.3. ULOGA RODITELJA U OSTVARIVANJU PRAVA DJECE U SPORTU

Djeca su tijekom povijesti ušutkivana, jer su u društvenom životu imala nevažan položaj. U svijetu u kojem dominiraju interesi odraslih, koji imaju moć, djeca su se smatrala osobama koje postaju autonomne, a ne onima koje već jesu autonomne. No percepcija shvaćanja djeteta se postupno mijenjala. U početku se na dijete gledalo kao na objekt, imovinu ili stvar, a zatim se prešlo na shvaćanje da je dijete ljudsko biće, koje ima vlastite osjećaje i misli, individualni,

osobni život, bez obzira koliko na početku može biti sličan životu majke i obitelji u cjelini (Koren, 2005). Roditelji su nedvojbeno najvažnije osobe u životu djeteta te bi svaki roditelj svome djetetu trebao pružati, između ostalog, određeni vid sigurnosti i zaštite. Uloga roditelja je nezamjenjiva. Trener, učitelj ili prijatelj ne mogu zamijeniti mjesto roditelja. Stoga je njihova uloga u ostvarivanju prava djece u sportu jako važna. Roditelji sami trebaju poznavati svoja prava te ih svojim primjerom pokazati djeci jer im oni predstavljaju najveći autoritet a djeci je urođeno da promatraju, oponašaju te prenose na sebe određene navike i ponašanja. Roditelji često puta zaborave kako njihova djeca upijaju sve podražaje i znanja oko sebe poput spužvi, stoga su velike šanse da ako oni sami žive ta prava, to će naučiti i njihova djeca. Poželjno je imati zdrav odnos sa svojom djecom, koji uključuje zavidnu razinu komunikacije, međusobnog uvažavanja a istovremeno i poštivanje osobnog prostora jer će upravo iz tog razloga dijete osjetiti koju vrstu podrške ima u roditeljima te mu neće biti problem povjeriti se o nečemu što mu se dogodilo na sportskom treningu ili negdje drugdje. Roditelj svakako treba poštivati granicu uključenosti u sport svoga djeteta te ako je to moguće, pokušati riješiti situaciju na mudar način. Međutim, ako se u sportu kojim se dijete bavi nipošto ne pridržavaju ni ljudskih ni dječjih prava, dijete se ne treba ni sekunde zadržati na takvome mjestu. Ako djeca od ranije dobi počnu osvještavati i živjeti svoja prava i polako pronalaziti svoj položaj u obitelji, školi, društvu, na treningu, ta prava bi se jednako trebala preslikavati na svim poljima. Neizostavno je da će na svom životnom putu nailaziti na razne prepreke, iskušenja i nepravde. Tada su upravo roditelji ti koji nastupaju u pronalasku optimalnog rješenja i usmjeravanju djeteta na daljnje korake. Važan je otvoren i prijateljski roditeljski pristup kako bi djeca i dalje osjećala svu sigurnost i zaštitu koji su im potrebni. Takav pristup roditelja stvarno ima svoju težinu i značenje za cijeli život djeteta, a ako prava djeteta budu ispoštovana u sportu kojim se bavi, i od strane roditelja i od strane trenera, nije uopće upitno hoće li dijete doživjeti pravu lijepu sportsku priču.

3. RODITELJSKI ODGOJNI STILOVI

„Nema jasnijeg prikaza duše jednog društva od načina na koji tretira svoju djecu“

– Nelson Mandela

„Unatoč dobrim namjerama roditelja, mnoga današnja djeca su nehotice odgojena tako da uzimaju, a nikad ne daju ništa za uzvrat, da prikupljaju a nikad ne dijele, da posjeduju, a da nikad ne cijene vrijednost toga što imaju. I nažalost, mi živimo u kulturi koju sve više kontroliraju ljudi koji su i sami žrtve te epidemije i koji, zbog toga, ne mogu svojoj djeci prenijeti vrijednost empatije niti ih mogu podučiti moralu“ (Shaw i Wood, 2009). Neki filozofi misle da je moralnost stvar procjene da je nešto dobro ili loše (Gopnik, 2011). Djeca, dolaskom na ovaj svijet, po teoriji Johna Lockeja su kao tabula rasa (neispisana ploča), bez ikakvog iskustva ili znanja o životu, po prvi puta počinju učiti, promatrati svijet oko sebe, neprestano rasti i razvijati se, svakim danom napredovati u svakom pogledu. Pitati se što je ispravno, a što nije, zašto spavamo po noći i koji je smisao života. Teže je odgovoriti na pitanje djeteta nego na pitanje znanstvenika (Miller, 2015). Tu se postavlja pitanje, kakav je to onda stil roditeljstva koji bi bio najkompetentniji ne samo za odgoj djeteta nego i usađivanje vrijednosti u svrhu samoostvarenja vlastitog djeteta? Niz rezultata istraživanja upućuju na to da je dječje socijalno ponašanje pod utjecajem roditeljskog stila odgoja, odnosno dvije dimenzije roditeljstva – topline i nadzora. Razlikuju se 4 opća stila roditeljstva koja nastaju kombinacijom dviju dimenzija roditeljstva: autoritativni, autoritarni, popustljivi i ravnodušni (kao što je prikazano na slici 1). Djeca autoritarnih, ravnodušnih ili popustljivih roditelja često pokazuju socijalne i ponašajne probleme. Autoritativni roditelji imaju najnezavisniju i socijalno najkompetentniju djecu.

ODGOJNI STIL	PRIHVAĆANJE I UKLJUČENOST	KONTROLA	DAVANJE AUTONOMIJE
AUTORITATIVNI	Topli, pažljivi, strpljivi i osjetljivi na potrebe djeteta	Imaju razumne zahtjeve za zrelošću i dosljedno ih provode i objašnjavaju	Dopuštaju djetetu da donosi odluke u skladu sa svojom spremnosti. Potiču dijete da izražava misli, osjećaje i želje. Kad se roditelj i dijete ne slažu, upuštaju se u zajedničko donošenje kad je to moguće
AUTORITARNI	Hladni, odbacujući i često omalovažavaju dijete	Postavljaju brojne zahtjeve, prisiljavajući na poslušnost vikanjem, naređivanjem i kritiziranjem. Često se upuštaju u psihološku kontrolu, uskraćuju ljubav i zadiru u individualnost djeteta.	Donose odluke za dijete. Rijetko slušaju dječje mišljenje.
POPUSTLJIVI	Topli, ali pretjerano popustljivi ili neuključeni	Imaju malo ili nimalo zahtjeva	Dopuštaju djetetu da donosi mnoge odluke prije nego što je za njih spremno.
RAVNODUŠNI	Emocionalno su neuključeni i povučeni	Imaju malo ili nimalo zahtjeva	Ravnodušni su prema djetetovu donošenju odluka i njegovim mišljenjima

Slika 1. Uspoređivanje značajki odgojnih stilova (Berk, 2015).

3.1. AUTORITATIVNI STIL ODGOJA

Autoritativno roditeljstvo okarakterizirano je visokim stupnjem prihvaćanja djeteta i bihevioralne kontrole, ali smanjenom psihološkom kontrolom. Takvi roditelji usmjeravaju djetetove aktivnosti na razuman način, potičući razgovor s djetetom, osluškujući njegove potrebe i uzimajući u obzir djetetove vlastite stavove, pa čak i prigovore. Roditelji potiču djetetovo izražavanje vlastitih želja i interesa, nastoje poticati djetetove kvalitete i zajedno s njime definirati buduće ciljeve i pravila, kojih se onda i roditelji i djeca trebaju pridržavati (Brković, 2009). Ljubetić (2007) pak govori kako su takvim roditeljima glavni odgojni ciljevi podrška djetetovoj kreativnosti, sreći, motivaciji, znatiželji i nezavisnosti osjećaja. Odnos između roditelja i djeteta temelji se na odnosima demokratičnosti. Ona podrazumijeva komunikaciju između roditelja i djeteta, poticanje djeteta i vođenje računa o djetetovim osjećajima. Kontrola je usmjerena na djetetova nepoželjna ponašanja, a ne na njegovu osobnost. Djetetu će u konačnici biti vrlo važno mišljenje odraslih i bit će privrženo roditeljima.

3.2. AUTORITARAN STIL ODGOJA

Autoritaran roditeljski stil (autokratski, kruti – strogi) obuhvaća opće prilike u kojima roditelji od djeteta imaju velika očekivanja i strogo ga nadziru, a djetetu ne daju dovoljno topline i potpore. Glavni su odgojni ciljevi učenje samokontrole (samoregulacije, vladanja sobom) i poslušnosti, pri čemu su roditelji autoritet koji postavlja zahtjeve i određuje pravila, koja ne treba objašnjavati. Najvažniji je zadatak roditelja postaviti granice i pravila, a prekršaji se kažnjavaju, često i tjelesno. Djeca koja žive u autokratskom okruženju sklona su promjenama raspoloženja, povučena su, nevesela, bojažljiva, razdražljiva i nisu spontana (Čudina – Obradović i Obradović, 2006). Važno je istaknuti da je jaka moć roditelja, a slabije iskazivanje emocija. Tako se dijete često kritizira, zastrašuje i posramljuje. Ističu se uglavnom negativne strane djeteta. Prisutno je kažnjavanje, zabranjivanje, a velik dio komunikacije između roditelja i djeteta svodi se za zapovjedi – primjerice: "Ti to moraš / Ako nećeš to učiniti bit ćeš kažnjen..." Roditeljska očekivanja su velika, roditelji očekuju da će dijete ispuniti sve zahtjeve. Dijete je uplašeno, zastrašeno, teško se uključuje u igru s vršnjacima, gubi povjerenje u okolinu i u samoga sebe. Rezultat takovog odgojnog stila jest djetetovo nisko samopouzdanje i loša slika o

sebi. Implicitna roditeljska poruka djetetu je: «Učini što se od tebe traži jer sam ja to rekao» (Wenar, 2000).

3.3. PERMISIVNI STIL ODGOJA

Karakteristike permisivnog roditeljskog stila su izostanak kažnjavanja, prihvaćanje i poticanje djetetovih impulsa, želja i aktivnosti. Permisivni roditelji dogovaraju se s djecom oko pravila, postavljajući malo zahtjeva vezanih za poštivanje reda i provedbu kućnih obveza. Ponekad koriste i objašnjavaju pravila, nisu ustrajni u njihovu provođenju (Brković, 2009). Emocionalno su topli i brižni, no postavljaju vrlo malo granica dječjem ponašanju. S jedne strane, pokazuju ljubav, potiču i ohrabruju dijete, no, ipak, slično kao dijete autoritarnih roditelja, pokazuje znakove nesigurnosti, često se ponaša impulzivno, nezrelo i nekontrolirano (Delač – Hrupelj, Miljković, Lugomer Armando i sur. 2000). S druge strane, Wenar i Kerig (2003) smatraju kako popustljivo roditeljstvo ima niske zahtjeve i visoku reakciju. Karakterizira ga nedostatak praćenja, kontrole i discipline, ali je topao i njegujući. Permisivni roditelji pokušavaju se ponašati nekažnjeno i prihvaćajući prema željama i postupcima svoje djece i dopuštaju svojoj djeci da što više reguliraju vlastite aktivnosti. Permisivno roditeljstvo događa se kada roditelji ne postavje ograničenja i ne očekuju razvojno primjereno ponašanje svoje djece. Kao posljedica toga, ova vrsta roditeljstva vjerojatno će biti negativno povezana s dječjim psihosocijalnim razvojem, a djeca popustljivih roditelja pokazuju karakteristike kao što su narcisoidne tendencije, socijalna neodgovornost i samoživa motivacija. Slijedom toga, i autoritarni i popustljivi disciplinski stilovi potencijalno su štetni za dječji psihosocijalni razvoj. Nadalje, takvi su roditeljski stilovi dosljedno povezani s nizom negativnih razvojnih ishoda, uključujući probleme u ponašanju tijekom vremena (Wenar, 2000).

3.4. ZANEMARUJUĆI STIL ODGOJA

Zanemarujući (zapuštajući) roditeljski stil odnosi se na prilike roditeljstva unutar kojih se na dijete postavljaju mali zahtjevi, ono nema nadzora, ali niti topline i potpore. Roditelji ili emocionalno odbacuju djecu ili nemaju vremena i snage brinuti se za njih. Reakcija na takav odnos jest djetetovo neprijateljstvo i otpor, a zbog toga djeca ne uspijevaju steći društvenu

kompetenciju i neuspješna su u školi. Djeca mnogo vremena provode bez nadzora i roditelji ne znaju gdje su, što rade niti s kim se druže. Iz takvih roditeljskih odnosa najčešće se razvijaju adolescenti koji prikazuju različite oblike neprihvatljivog ponašanja. Djeca na ovakav roditeljski odnos reaguju neprijateljstvom i otporom, a to utječe na loš uspjeh djece u školi i nemogućnost stjecanja društvene kompetencije (Martin i Colbert, 1997, prema Čudina – Obradović i Obradović, 2006).

3.5. STILOVI TRENIRANJA KOJI PODRŽAVAJU OSTVARIVANJE DJEČJIH PRAVA

Svaki pojedinac u društvu ima osnovno pravo na tjelesnu aktivnost i sport. Svaka osoba ima pravo slobodno razviti tjelesne, psihološke i društvene kvalitete i vještine kako bi postigla željenu razinu, odgovarajuću svojim mogućnostima i interesima. Aktivnosti i treninzi trebali bi u svim slučajevima biti implementirani bez diskriminacije u svakom obliku. Sudjelovanje u aktivnostima trebale bi podržavati vlade kao i sportske i obrazovne institucije. Obrazovni sustav treba uravnotežiti i pojačati vezu između tjelesnih aktivnosti i drugih komponenti obrazovanja, dajući im potrebno mjesto i važnost. Osiguravanje kvalitete poučavanja Tjelesne kulture trebao bi biti prioritet obrazovnih i sportskih institucija koje imaju integralnu ulogu u svakodnevnoj rutini djece i mladeži (Žnidarec Čučković, 2018). Odgoj podrazumijeva proces izgrađivanja, razvijanja i oblikovanja čovjeka u njegovim ljudskim odlikama i na individualnoj razini obuhvaća čovjekov razvoj na tjelesnome, intelektualnome, moralnom, estetskom i radnome području; oblikovanje racionalne, emocionalne i voljne sfere, stjecanje potrebnih znanja, umijeća i navika, razvijanje intelektualnih snaga i sposobnosti, izgradnju karakternih crta i svih pozitivnih odlika ljudske osobnosti (Hrvatska enciklopedija 2021). Rekreacija, sport, tjelesna i zdravstvena kultura su tri različita pojma, no pristup istima može imati dosta sličan koncept poučavanja. Budući su sportaši, učenici, rekreativci, uvijek na različitim razinama znanja, zainteresiranosti te mogućnosti izvedbe, onaj koji poučava (trener, učitelj), uvijek bi trebao imati najispravniju metodu koja će odgovarati svima. Još jedan od mnogih pokazatelja koliko je zapravo kompleksan prilazak jednoj osobnosti. Stoga je neizostavno ponovno spomenuti koliko je poželjna njegova kompetentnost – pedagoška, društvena i trenerska. Jedno prethodi drugome. Bez pedagoške kompetencije trener je kao bez kompasa. Koliku god količinu znanja on imao, ako to znanje ne zna na pravilan i zdrav način prenijeti na nekoga drugoga, u čemu je

svrha? Uz sve nabrojano, najvažnije je poštivanje i življenje prava u svakome sportu, svakoj zabavi, rekreaciji ili satu tjelesne i zdravstvene kulture. Stilovi poučavanja kojih bi se bilo poželjno pridržavati u poučavanju nastave TZK ili u sportu, prema Žnidarec Čučković (2018) su:

1. Stvaranje sigurne zone za učenje – heterogene grupe mogu biti sumnjičave, a radni odnosi trebali bi se bazirati na povjerenju, na mjestu za ispunjenje potreba i očekivanja, s pravilima, transparentnošću, raspravama i različitosti. Aktivno slušanje i fleksibilnost mogu pomoći u stvaranju sigurne zone učenja
2. Korištenje ruku, srca i glave – pri planiranju aktivnosti ili bilo kojeg procesa učenja imamo na umu očekivane ishode koji uključuju spoznaju, emociju i aktivno iskustvo u smislu učenja kroz rad. Možemo uključiti čitanje, interpretiranje, raspravu, simulacije, projekte i igranje uloga, uključujući i emotivna iskustva i ocjene.
3. Suradničko učenje – zahtijeva suradnju među sudionicima i voditeljima u stvaranju rasporeda učenja i zajedničkih ciljeva, sadržaja i metoda. Osnovni su principi: pozitivna međuovisnost, osobna i grupna odgovornost, promicanje interakcije, individualne i grupne vještine i grupno procesiranje. Postoje tri prepoznatljiva stila: formalno i neformalno suradničko učenje te suradničke osnovne grupe/inicijative.
4. Promicanje aktivnog sudjelovanja – uzimamo u obzir dobrobit grupe i pojedinaca tako da podrazumijevamo njih i njihovo znanje i iskustvo kao resurs. S time je potrebno osnažiti samosvijest uključivanjem različitih i autentičnih perspektiva. Dijeljenjem odgovornosti i moći, utječemo na odgovornost i dobivamo veći utjecaj i kredibilitet.
5. Komunikacija i strategije izgradnje mira – svaka osoba je nekoj drugoj osobi model. Nije bitno u kojoj ste ulozi ili u koliko njih. Prijenos nenasilne komunikacije, medijacije i izgradnje mira zahtijevaju omogućavanje na transformacijski način, posebice na polju emocija. Ovdje se mogu koristiti mnoge metode poput igranja uloga, energetskih aktivnosti, teatra ili glume. Napravite ih tako da nemaju točne odgovore radi kritičkog promišljanja i izvještavanja.
6. Pomiješane metode – stilovi učenja su različiti pa bi procesi trebali biti kreativni i raznoliki tako da utječu na različite osjete i stimuliraju motivaciju sudionika. Dobro uravnotežen dinamički proces kombiniran s tihim samostalnim radom, trebao bi pružiti sudionicima zadovoljstvo. Dobro je koristiti aktivne metode poput igara, rasprava i grupnog rada pomiješanog s promatranjem i refleksijom.

Žnidarec Čučković (2018) smatra kako pedagoški pristupi koji stimuliraju i osnažuju učenike da se aktivno uključe te oni koji čine učenje namjernim, naglašavaju aktivni aspekt učenja otkrivanjem i refleksivnim promatranjem te metodu pokušaja i pogrešaka, kao i potencijal za rast koji dolazi s izazovima i/ili suradnjom. Oni su holistički u smislu da utječu na cijelu osobu, sve osjete te široki raspon područja na kojima učenik (ili u ovom slučaju sportaš) djeluje kao zbiljski ili potencijalni agent promjene u društvu. Voditelji oblikuju raspored učenja u kojima njihovi sudionici mogu iskusiti, osvrnuti se i razviti svoje postojeće vještine i resurse te s vršnjacima razviti vlastite.

4. CILJ I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

4.1. Cilj istraživanja

Cilj ovog znanstvenog rada jest utvrditi elemente uspješnog roditeljstva uz poštivanje i ostvarivanje dječjih prava u sportu koji je orijentiran na potpunu integraciju dječjih prava te omogućiti roditeljima različite izbore s obzirom na važnost njihove odgojne uloge u formiranju ličnosti svog djeteta. Preispitujemo odnos povezanosti između roditelja i trenera iz perspektive poštivanja prava djece u sportu. Nezavisna varijabla su roditelji a zavisna varijabla percepcije uspješnosti u sportu.

4.2. Problem i hipoteze istraživanja

Problem istraživanja usmjeren je na roditeljske stilove i njihov doprinos i utjecaj na polju uspješnog sportskog života djeteta. Koji roditeljski stil podržava ostvarivanje dječjih prava i koliko je važna dobro promišljena roditeljska uloga usmjerena na psihofizičko stanje djeteta i u sportu i generalno. Primjećuju li roditelji napredak svog djeteta, uviđaju li sreću ili nezadovoljstvo treniranjem u određenoj sportskoj grani te jesu li spremni na potrebne promjene u svrhu mogućnosti optimalnog rasta i razvoja kroz određeni sport.

Sukladno cilju i problemu istraživanja, postavljene su sljedeće hipoteze:

H1: Očekuje se značajna razlika u očekivanjima roditelja prema djeci, ovisno o dobi djeteta

H2: Očekuje se generalno velika količina očekivanja roditelja od njihove djece u sportu

H3: Očekuje se da određeni roditeljski stil ugrožava djetetovo bavljenje sportom

5. METODOLOGIJA

5.1. Uzorak

Istraživanje je provedeno na uzorku od 50 roditelja, čija djeca su dijelom raznih univerzalnih sportskih škola u Zagrebu. Treninzi se odvijaju dva puta tjedno po 45 minuta u sportskoj dvorani ili na igralištu na otvorenome. Roditelji su rješavali anketu za vrijeme treninga ili kod kuće. Svakom ispitaniku su objašnjeni cilj i svrha istraživanja te su svi dali svoj osobni pristanak na sudjelovanje u svrhu pisanja rada. Raspon godina djece bio je od 3. do 9. godine života. Ženske djece je bilo 18 (36%), a muške 32 (64%). Gledajući po godinama, 12 djece je imalo 3 godine (24%) , 15 djece 4 godine (30%), 16 djece 5 godina (32%), 5 djece 6 godina (10%), jedno dijete je imalo 8 godina (2%) i jedno dijete 9 godina (2%).

5.2. Instrument

U istraživanju je korišten anketni upitnik za uspješno roditeljstvo u sportu dr. Alana Goldberga (1994) preveden na hrvatski jezik (slika 2.). Upitnik se sastojao od dva dijela; u prvome dijelu je bilo potrebno napisati dob i spol djeteta a u drugome dijelu odgovoriti na 25 pitanja gdje se ispoljava mišljenje roditelja o treniranju djeteta, uspjehu, očekivanjima, i radu trenera. Na pitanja je bilo moguće odgovoriti od broja 1 – 5 prema Likertovoj skali.

1 = ne slažem se nikako, 2 = ne slažem se, 3 = niti se slažem niti se ne slažem, 4 = slažem se, 5 = slažem se u potpunosti

Dr. Alan Goldberg smatra da što je veći zbroj rezultata, to je veća mogućnost nanošenja potencijalne štete djetetu. Visoki zbroj ocjena ukazuje na to da roditelji igraju „pogrešnu ulogu u timu“ te ako nastave s takvim ponašanjem će još povećati šanse za „izgaranjem“, problemima u izvedbi te neuspjesima. Niski zbroj ocjena, smatra da podrazumijeva kako su roditelji na pravom putu i rade ono što je potrebno kako bi osigurali da njihovo dijete ima pozitivno i životno oplemenjujuće sportsko iskustvo.

USPJEŠNO RODITELJSTVO U SPORTU

ANKETA ZA RODITELJE

Poštovani/a,

Hvala Vam što ste odvojili svoje vrijeme za sudjelovanje u ovom istraživanju. Ova je anketa dio istraživanja kojim se ispituje koja je uloga roditeljstva u ostvarivanju prava djece u sportu. U anketi nema točnih i netočnih odgovora. Molimo da samostalno označite odgovore i odgovorite na sva postavljena pitanja. Anketa sadrži 25 pitanja napisana na hrvatskom jeziku. Ispunjavanje ankete traje 5 – 10 minuta i potpuno je anonimno.

Vaše ispunjavanje ankete pomaže nam da zajedno razmišljamo o ostvarenju uspješnog i zdravog iskustva u sportu i na tome Vam se zahvaljujemo.

Odgovorite na svako pitanje zaokruživanjem određenog broja 1 – 5

1 = ne slažem se nikako; 2 = ne slažem se; 3= niti se slažem niti se ne slažem; 4= slažem se; 5= slažem se u potpunosti

SPOL: M Ž DOB: ____

1.	Poprilično sam uzrujan/a kada moja dijete nastupi ispod svojih mogućnosti.	1	2	3	4	5
2.	Dajem svojem djetetu kritiku nakon svakog treninga.	1	2	3	4	5
3.	Da nije bilo mog nagovaranja, dijete mi ne bi ni krenulo na sport.	1	2	3	4	5
4.	Ako moje dijete nije izvrsno u sportu, ne vidim smisao sudjelovanja u istome.	1	2	3	4	5
5.	Mogu biti vrlo kritičan ako moje dijete napravi određene pogreške.	1	2	3	4	5
6.	Zajedno postavljam ciljeve sa svojim djetetom u sportu..	1	2	3	4	5
7.	Smatram da je moj posao motivirati dijete da bude uspješnije.	1	2	3	4	5
8.	Osjećat ću se ljuto i razočarano ako moje dijete bude loše u sportu..	1	2	3	4	5
9.	Najvažnije za sudjelovanje mog djeteta u sportu je da se ono dobro zabavi.	1	2	3	4	5
10.	Uzrujam se kada trener ima neku kritiku za moje dijete.	1	2	3	4	5
11.	Većina trenera nemaju pojma o treningu i onome što rade.	1	2	3	4	5
12.	Vodim statistiku napretka svog djeteta kao sportaša kako bi bolje napredovalo.	1	2	3	4	5
13.	Osjećam se krivo zbog nekih stvari koje kažem djetetu nakon treninga..	1	2	3	4	5
14.	Trudim se pratiti trening što više kako bih mogao ispraviti djetetove greške.	1	2	3	4	5
15.	Kad moje dijete doživi neuspjeh i osjeća se razočarano, suosjećam s njime.	1	2	3	4	5
16.	Smatram da je važno da trener galami na moje dijete kako bi ga bolje pripremio za život..	1	2	3	4	5
17.	Raspravljam sa suprugom o tome kako se odnosim prema sinu/kćeri u odnosu na njihov sport.	1	2	3	4	5
18.	Pomažem svom djetetu da zadrži ispravan stav u sportu bez obzira na uspjeh ili neuspjeh.	1	2	3	4	5
19.	Nisam pretjerano zabrinut/a ishodom i uspjehom nakon treninga svog djeteta.	1	2	3	4	5
20.	Neću dopustiti da trener galami na moje dijete.	1	2	3	4	5
21.	Da se moje dijete nije protivilo mojim kritikama, bio/ bila bi bolji sportaš.	1	2	3	4	5
22.	Nije moj posao ocjenjivati ili kritizirati nastupe svog djeteta.	1	2	3	4	5
23.	Smatram da mi dijete duguje određenu razinu uspješnosti zbog svih mojih odricanja za njega.	1	2	3	4	5
24.	Smatram da sport kojim se moje dijete bavi tiče samo njega.	1	2	3	4	5
25.	Želim samo da se moje dijete osjeća dobro i bude sretno dok se bavi sportom.	1	2	3	4	5

Slika 2. Upitnik za roditelje „Successful sports parenting“ dr. Alan Goldberg (2006)

5.3. Postupak provedbe istraživanja

Istraživanje je provedeno tijekom ožujka, travnja i svibnja 2021. na području grada Zagreba. Uzorak je činilo 50 entiteta, točnije 50 roditelja. U istraživanju se poštovao etički kodeks istraživanja s djecom kojemu je, prema Ajduković i Keresteš (2020) temeljna zadaća razvijati

dobru praksu istraživanja koja osigurava najbolje interese djece sudionika, ali i poticati usklađivanje i objašnjavanje postojećeg zakonodavstva s načelima i odredbama Kodeksa koja unaprijeđuju zaštitu prava djeteta u svim fazama sudjelovanja u istraživanju, u skladu s Konvencijom o pravima djeteta, s posebnim naglaskom na participativnim pravima. Rezultati dobiveni anketnim upitnikom su uneseni i obrađeni u naprednom analitičkom programu Statistica u svrhu dobivanja deskriptivnih parametara za sve varijable korištene u istraživanju. Korišten je postupak putem kojega se provjerava odstupa li empirijska distribucija statistički značajno od normalne distribucije - Kolmogorov Smirnovljev test. Također je napravljen t-test za nezavisne uzorke kojim se ispituje značajnost razlike između dva uzorka – muške i ženske djece.

5.4. Metode obrade podataka

Nakon provedenog istraživanja putem anketa, svi rezultati sa podacima o dobi, spolu i zbrojem bodova su uneseni u Excel tablicu. Program korišten za analizu i obradu podataka je Statistica. Korištene su metode deskriptivne statistike u svrhu dobivanja osnovnih statističkih parametara. Procjena odstupanja empirijske distribucije od normalne utvrđena je Kolmogorov Smirnovljevim testom i korišten je T – test za nezavisne uzorke. Razina statističke značajnosti je bila postavljena na $p = 0,05$.

6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Dobiveni podaci prema spolu:

Istraživanje je provedeno sa ukupno 50 roditelja. Starost djece je bila od 3 do 6 godina, sa iznimkom od 8 godina dječak i 9 godina djevojčica. Od toga je sveukupno 18 djevojčica (36%) i 32 dječaka (64%). Djeca su članovima univerzalnih sportskih škola u Zagrebu. Navedeni podaci prikazani su u tablicama 1 i 2:

Tablica 1. Broj ispitanika prema spolu djeteta

SPOL	N	POSTOTAK (%)
M	32	64%
Ž	18	32%
Σ	50	100%

Tablica 2. Broj ispitanika prema dobi djeteta

DOB	N	POSTOTAK (%)
3	12	24%
4	15	30%
5	16	32%
6	5	10%
8	1	2%
9	1	2%

Rezultati t – testa pokazali su kako nema statistički značajne razlike u spolu djeteta s obzirom na zbroj bodova u anketi ($p < 0,43$). Budući su brojke vrlo visoke, interpretacija dr. Alana

Goldberga za istoimeni zbroj bodova je iznenađujuće loša. On kaže da zbroj bodova od 50 – 60 ukazuje na to da roditelji čine sve što je u njihovoj moći da ozbiljno oštete djetetovo samopoštovanje, pokvare njegovo sportsko iskustvo i čine ga kandidatom za dugotrajnu psihoterapiju kasnije u životu. Ako roditelji nastave tim putem, njihovo dijete će najvjerojatnije odustati od sporta. Ako ih u suprotnom, roditelji prisile da se nastave baviti sportom, velike su šanse da će djeca imati problema u sportskoj izvedbi. U slučaju da djeca i postignu uspjeh, neće to moći cijeniti. Na kraju, dugoročna veza s njima bit će ozbiljno ugrožena radi nedostatka roditeljske perspektive i ponašanja.

Tablica 3 Kolmogorov Smirnovljev test za zbroj bodova

BODOVI	ZBROJ	KUMULATIVNI ZBROJ	POSTOTAK	KUMULATIVNI POSTOTAK
$40 < X \leq 45$	1	1	2 %	2 %
$45 < X \leq 50$	3	4	6 %	8 %
$50 < X \leq 55$	2	6	4 %	12 %
$55 < X \leq 60$	9	15	18 %	30 %
$60 < X \leq 65$	14	29	28 %	58 %
$65 < X \leq 70$	10	39	20 %	78 %
$70 < X \leq 75$	9	48	18 %	96 %
$75 < X \leq 80$	1	49	2 %	98 %
$80 < X \leq 85$	1	50	2 %	100 %

Po Dizdaru (2020) u istraživanjima se koriste uzorci ispitanika koji nikad u potpunosti ne odražavaju stanje u populaciji, zato se ovisno o reprezentativnosti uzorka može dogoditi da normalno distribuirane varijable u populaciji manje ili više odstupaju od normalne distribucije. Takva odstupanja su proizvod slučajnog variranja entiteta u uzorcima i ne smatraju se statistički značajnima. Putem Kolmogorov Smirnovljev testa dokazalo se da ova empirijska distribucija ne odstupa statistički značajno od normalne distribucije. Također, u tablici su vidljive

minimalna i maksimalna vrijednost zbroja bodova. Samo jedan roditelj (2%) imao je 40 bodova, što znači da prelazak granice od 50 bodova čini čak 46 od 50 roditelja (92%).

Tablica 4. T test sa zbrojem bodova za mušku i žensku djecu od 3 godine

VARIJABLA	M (Ž)	M (M)	t	Df	p
ZBROJ	72,5	63,0	2,27	10	0,04

Dalje, rezultati t – testa su pokazali kako postoji statistički značajna razlika u rezultatima populacije muške i ženske djece od 3 godine. To je jedina statistički značajna razlika koja se pojavila u ovom istraživanju. $p < 0.04$. U analizi za dječake i djevojčice od 4,5,6,8 i 9 godina, nema statistički značajne razlike.

Tablica 5. T – test sa zbrojem bodova za mušku i žensku djecu od 4 godine

VARIJABLA	M (Ž)	M (M)	t	df	p
ZBROJ	63,0	67,0	-1,07	13	0,30

Tablica 6. T – test sa zbrojem bodova za mušku i žensku djecu od 5 godina

VARIJABLA	M (Ž)	M (M)	t	df	p
ZBROJ	60,0	59,7	0,07	14	0,94

Tablica 7. Rezultati t – testa prema spolu i zbroju rezultata

SPOL	M	SD	t	p
M	63,62	7,28	0,79	0,43
Ž	65,44	8,77		

7. RASPRAVA

Cilj istraživanja bio je utvrditi u kojoj mjeri i na koji način roditelji i roditeljski stilovi utječu na dijete sportaša, te koji stil roditelja je najčešći. U skladu s time, pomaže li taj određeni roditeljski odgojni stil u ostvarivanju dječjih prava ili se ona nesvjesno krše u velikoj mjeri.

H1: Očekuje se značajna razlika u očekivanjima roditelja prema djeci, ovisno o dobi djeteta

U ovom istraživanju dokazano je da postoji statistički značajna razlika u očekivanjima roditelja prema djeci, ovisno o dobi djeteta, te kao što je prikazano u tablici 5., vidljiva je statistički značajna razlika ($p < 0,04$) gdje je dokazano da roditelji imaju veća očekivanja od ženske nego muške djece u dobi od 3 godine. Ostala istraživanja govore kako roditeljska prijašnja sportska iskustva utječu na način na koji su oni sami uključeni u bavljenje sportom svoje vlastite djece. Na taj način se pokazalo da talentirani sportaši roditelji najčešće upućuju svoju djecu u sport u kojem su se i sami natjecali (Knight i sur., 2016). Kao i u ovom istraživanju, i mnoga druga su dokazala kako roditelji imaju visoka očekivanja od svoje djece koja se bave sportom, shodno tome očekuju i rezultate sukladne tim očekivanjima. Knight i suradnici (2016) interpretiraju rezultate dobivene istraživanjima u kojima kažu kako oni roditelji koji su ostvarili pozitivna sportska iskustva, koji su sklapali nova prijateljstva, ostvarili zapažen sportski uspjeh i koji smatraju da su kroz sport razvili vrijedne životne vještine najčešće žele da i njihova djeca ostvare slične benefite od bavljenja sportom. Za razliku od roditelja s pozitivnim sportskim iskustvima, roditelji s negativnim iskustvima su često svojoj djeci pružali vrlo glasan i pozitivan poticaj kako se njihova djeca ne bi osjećala razočarano. Roditeljski stavovi, mišljenja i prvobitni razlozi uključivanja djece u sport često imaju samo pozitivne aspekte, no Bosnar (2003) tvrdi da se roditeljsko sudjelovanje temelji na očekivanim dječjim postignućima u sportu, neškodljiva tek kad su u skladu s djetetovim realnim mogućnostima, a štetna po motivaciju ako su preniska ili previsoka.

H2: Očekuje se generalno velika količina očekivanja roditelja od njihove djece u sportu

U ovom istraživanju također je dokazano kolika je zapravo velika količina očekivanja velikog broja roditelja od svoje djece. U tablici 4. prikazano je kako samo 4 roditelja imaju zbroj bodova manji od 50, što je i dalje vrlo visoka granica, te iako je interpretacija ostalih 46 roditelja koji

su imali zbroj bodova preko 50 loša, ne bi se znatno razlikovala ni od interpretacije za zbroj bodova za preostala 4 roditelja. Uistinu je zastrašujuća činjenica na koji način roditelji doživljavaju svoju djecu u okviru sportskog treninga. Veliku, pa ako ne čak i najveću ulogu u dječjem rastu i razvoju imaju roditelji i njihova potpora. Rezultati dosadašnjih istraživanja pokazali su da je roditeljska potpora presudna u donošenju odluke o započinjanju sportske aktivnosti (Howard i Madrigal, 1990). Pozitivan roditeljski utjecaj vidimo u slučaju kad su roditelji netaleantirani i nesposobni za bavljenje sportom, no vjeruju da je sport koristan i dobar i da će u njemu njihova djeca biti uspješna (Eccles i Harold, 1991). Barić i Glibo (2017) u svom provedenom istraživanju pokazuju da postoji negativna povezanost između roditeljskog kritičizma i kvalitete života, dok nije utvrđena značajna povezanost između roditeljskih očekivanja i kvalitete života. Roditeljska očekivanja nisu značajno povezana s ukupnom kvalitetom života mladih sportaša osim u dimenziji dominantnog raspoloženja i emocija, a rezultati ukazuju da s porastom roditeljskih očekivanja raste i prisutnost negativnog raspoloženja i emocija kod djece sportaša. Primarna zadaća koju bi roditelji svakog mladog sportaša trebali preuzeti jest pružanje emocionalne podrške koja uključuje pomaganje djetetu da se suoči s pobjedom i/ili porazom, razgovor o izvedbi, ohrabivanje djeteta i pomaganje djetetu da shvati lekcije koje može naučiti iz sporta (Cumming i Ewing, 2002). Roditeljski pritisak ne može se odrediti jednoznačno za sve mlade sportaše jer percepcija pritiska može varirati s obzirom na odnos roditelja i djeteta te djetetovu motivaciju. Ono što jedno dijete percipira kao pritisak drugo može percipirati kao potporu (Sacks, Tenenbaum i Pargman, 2008). U istraživanju percepcije roditeljskog pritiska na uzorku mladih skijaša, Hellstedt (1990) definira roditeljski pritisak kao količinu motivacijskog utjecaja roditelja na mladog sportaša da se natječe, da nastupi na određenoj razini i da nastavi bavljenje sportom.

H3: Očekuje se da određeni roditeljski stil ugrožava djetetovo bavljenje sportom

U radu su spomenuti roditeljski stilovi te određene karakteristike istih. Vidljivo je koji stil roditeljstva je najpoželjniji a koji nije poželjan uopće. Određeni roditeljski stil, uz određeni utjecaj na sam odgoj i život djeteta, jasno se reflektira i na sportski dio života. Hellstedt (1987) smatra kako djeci nedostatno angažiranih roditelja može nedostajati potrebnih sredstava i emocionalne potpore razvoju sportske karijere; oni traže potporu u drugim značajnim odraslima kao što su učitelj ili trener te postoji veća vjerojatnost da će odustati od bavljenja sportom. Najpoželjnijim se smatra umjereni roditeljski angažman; takvi roditelji pružaju optimalan

stupanj poticaja i podrške ne naglašavajući pretjerano važnost pobjede (Hellstedt, 1990). Cumming i Ewing (2002) pak smatraju da djeca previše angažiranih roditelja visoki stupanj roditeljske angažiranosti često percipiraju i kao pritisak. Problem nastaje kad mladi sportaši osjećaju da su izgubili kontrolu nad odlukama vezano uz sudjelovanje u sportu. Dokazano je da takva djeca manje uživaju i slabije su motivirana za sport (Sánchez-Miguel i sur., 2013), a takvi se roditelji često sukobljavaju s trenerima i skloni su miješati se u trenerski posao. Wuerth i suradnice (2004) dolaze do zaključka kako aktivna roditeljska uključenost (npr. pohvala i razumijevanje) ne koreliraju s pritiskom. Jedina dimenzija koja je u vezi s pritiskom je direktivno ponašanje roditelja. Kvalitativno istraživanje Defrancesca i Johnsona (1997, prema Lauer i sur., 2010) otkriva da se manji dio mladih sportaša osjećao neugodno zbog roditeljskog ponašanja na sportskom nastupu (29%), koje je obuhvaćalo odlaženje sa terena, vikanje na dijete ili fizičko kažnjavanje nakon nastupa. Također, Lauer i suradnici (2010) navode da je kritičko ponašanje, pretjerano forsiranje djeteta, pre naglašavanje pobjede i razvoja sportskog talenta u odnosu na druge domene djetetova života te kontroliranje djetetova ponašanja kako bi se dosegli ciljevi u tenisu - inhibirajuće za djetetov razvoj. Djeca su izrazila nezadovoljstvo kada su se roditelji ponašali kao treneri dajući im instrukcije, savjete i kritike te kada su se svađali, krivili druge za njihov loš potez, davali pogrdne komentare, vikali, ometali ih i fanatično navijali, a većina roditeljskih komentara na utakmicama je negativna ili instruktivna (Holt i sur., 2008). Zaključno, roditelji su savršen izvor podrške ali i pritiska za svoje dijete po pitanju sporta. Oni su ti koji odlučuju kada i kojim sportom će se njihovo dijete baviti te će ga najčešće uključiti u sport u ranijoj dobi, no zanimljiv je fenomen odustajanja od sporta kasnije, u razdoblju puberteta ili srednjoškolskoj dobi. Činjenica je da se velik broj djece uključuje u organizirane sportske programe, no ulaskom u pubertet evidentno je da ih većina odustaje (Fraser-Thomas i sur., 2008; Horga, 2009). Postavlja se pitanje kako li su onda roditelji odigrali svoj dio igre?

7.1. Metodološka ograničenja

U provedenoj anonimnoj anketi cilj je bio dobiti što iskrenije odgovore, a ispitanici su imali potpunu slobodu zaokruživanja onog odgovora za koji oni smatraju da je točan i s kojim se

slazu. Treba uzeti u obzir veličinu uzorka, objektivnost rješavanja pitanja i razumijevanje istih. Utvrđeno je da empirijska distribucija ne odstupa značajno od normalne, no da je uzorak bio reprezentativniji, te da je uz to napravljena i analiza sociodemografskih podataka, interpretacija bi se znatno razlikovala i još dublje bi se doprlo u srž problema. Unatoč navedenim nedostacima, istraživanje je dalo zanimljive rezultate koji daju uvid u situaciju koja je trenutno loša, pa čak i poražavajuća, ali uz određene smjernice je moguće djelovati određena djelovanja i postupke kako bi se dostigla učinkovitost sportskog roditeljstva.

7.2. Praktične implikacije rezultata istraživanja

Istraživanje ovakve vrste sa snažnom tematikom itekako ima praktičnu implikaciju. Putem upitnika direktno je dokazano u kolikoj mjeri i na koji način roditelji negativno utječu na sportski život svoga djeteta, no na svu sreću, za svaki problem uvijek postoji rješenje. Dr. Alan Goldberg savjetuje na koji način postati uspješan roditelj:

Definirano na pravi način, natjecanje u omladinskom sportu je i dobro i zdravo te uči djecu raznim važnim životnim vještinama. Riječ „natjecati se“ dolazi iz latinske riječi „com“ i „petere“, što znači zajedno i tražiti. Zajedno, gdje je protivnik partner, a ne neprijatelj. Što on bolje nastupi, veće su šanse da ćete i vi postići vrhunski učinak. Sport je učenje kako se suočiti s izazovima i preprekama. Bez dostojnog protivnika, bez ijednog izazova, sport i nije toliko zabavan. Što je izazov veći, to je veća šansa za prelazak vlastitih granica. Svjetski rekordi neprestano se ruše i postavljaju na Olimpijskim igrama jer najbolji sportaši svijeta „traže zajedno“, izazivajući jedni druge na poboljšanje izvedbe. Vaše dijete nikada ne bi trebalo naučiti gledati protivnika kao „lošu osobu“, neprijatelja ili nekoga koga treba mrziti i „uništiti“. Ne oblikujte takav stav. Umjesto toga, razgovarajte, sprijateljite se i sa roditeljima protivnika vašeg djeteta. To je odlična baza za dobre rezultate. Dr. Alan Goldberg stoga predlaže:

1. Hrabrite djecu da se natječu protiv sebe – Krajnji cilj sportskog iskustva je izazivati sebe i kontinuirano se usavršavati. Nažalost, suditi napredak uspoređujući pobjede i poraze nije mjerodavno. Pobjeda u sportu znači napraviti najbolje što se može. Odvojiti se od ishoda rezultata ili igre vašeg protivnika. Djecu treba poticati da se natječu protiv vlastitih potencijala. Kada vaše dijete bude imalo fokus na igru i pobjeđivanje samoga

sebe umjesto da nadjača nekoga drugoga, bit će opušteniji, zabavljati se i automatski nastupiti bolje.

2. Nemojte definirati uspjeh i greške u uvjetima pobjede i poraza – Kao posljedica prijašnje napisanog savjeta pod brojem 1, jedna od glavnih svrha sportskog iskustva je stjecanje sposobnosti i vještina. Kad dijete ostvari svoj potencijal i izgubi, pogrešno je usredotočiti se na ishode i postati kritičan. Ako dijete igra najbolje i izgubi, trebate mu pomoći da se osjeća kao pobjednik. Slično tome, kada dijete ili tim nastupaju daleko ispod svog potencijala, ali pobjeđuju, nemaju se razloga osjećati kao pobjednici. Pomozite djetetu da učini ono što je važno – razdvoji uspjeh od neuspjeha i pobjedu od poraza. Upamtite, ako uspjeh i neuspjeh definirate u smislu gubljenja i pobjeđivanja, onda tu igru gubljenja upravo i igrate, ali sa svojim djetetom.
3. Budi podrška, ne treniraj - Vaša uloga u timu roditelj – trener – sportaš je podrška. Morate biti najveći obožavatelj svog djeteta, bezuvjetno. Treniranje i upute prepustite treneru. Pružite poticaj, podršku, empatiju, prijevoz, novac, pomoć pri prikupljanju sredstava, ali ne trenirajte djecu. Većina roditelja upadaju u probleme sa svojom djecom jer zaboravljaju važnu ulogu koju igraju. Treniranje se kosi sa vašom ulogom davanja podrške i navijanja. Zadnje što vaše dijete treba i želi čuti od vas nakon razočaravajućeg nastupa je gdje su pogriješili u tehnici ili taktici. Neka vaša uloga roditelja u timu bude odvojena od one trenerove, i ako se iz nekog razloga dogodi da se nađete u bezizlaznoj situaciji gdje baš vi morate trenirati svoje dijete, pokušajte i dalje razlikovati uloge. Na terenu recite „Sad razgovaram s tobom kao trener“ a kod kuće „Sada razgovaram s tobom kao roditelj“. Ne miješajte roditeljstvo na treningu i prijenos trenerske uloge kući.
4. Pomozite učiniti sport zabavnim za vaše dijete – to je vremenski dokazano načelo vrhunca izvedbe; što se sportaš više zabavlja, više će naučiti i imati bolju izvedbu u konačnici. Zabava mora biti prisutna kako bi se vrhunski rezultati ostvarili na svakoj sportskoj razini. Od mladog natjecatelja do natjecatelja svjetske klase. U trenutku kad se dijete prestane zabavljati i počne se plašiti aktivnosti ili natjecanja, vrijeme je da se kao roditelj zabrinete. Kada sport ili igra postanu preozbiljni, sportaši imaju tendenciju da „izgore“ i postanu osjetljivi na probleme koji se javljaju prilikom izvođenja. Zlatno pravilo: Ako vaše dijete ne voli i ne uživa u onome što radi, istražite! Što se događa da ono biva spriječeno u zabavljanju? Je li treniranje? Pritisak? Roditelji? Imajte na umu

da biti dijelom vrhunskog natjecateljskog sporta ne isključuje nužno i zabavljanje u istom.

5. Čiji je to cilj – prethodni savjet nas vodi do vrlo važnog pitanja. Zašto vaše dijete uopće sudjeluje u sportu? Zbog toga što ono to želi ili zbog vas? Kada sportaš ima problem sa svojim sportom, govorite li o tim problemima kao „našim problemima“, „naš skok nije bio dovoljno visok“, „imamo problema s okretom“? Bave li se sportom jer vas ne žele razočarati, jer znaju koliko vam je sport važan? Igraju li za nagrade i bonuse koje im dajete? Jesi li njihovi ciljevi i težnje vaši ili njihovi? Koliko ste uložili u njihov uspjeh i neuspjeh? Ako se natječu kako bi zadovoljili vas ili vašu slavu, onda su u sportu iz pogrešnih razloga. Nadalje, ako ostanu u sportu zbog vas, u konačnici svi gube. Sasvim je normalno i zdravo željeti da vaše dijete briljira i bude što uspješnije, ali to ne možete dobiti pružajući im konstantni pritisak ili namećući očekivanja ili krivnju. Ako imaju svoje vlastite ciljeve i razloge za sudjelovanje u sportu, bit će daleko motiviraniji za postizanje uspjeha.
6. Vaše dijete nije sportska izvedba vašeg djeteta, volite ga bezgranično – Nemojte poistovjećivati djetetovu vrijednost sa njegovom izvedbom. Najveća pogreška koju roditelji neprestano čine je kažnjavanje djeteta zbog lošeg rezultata, emocionalno se distancirajući od njega. Dijete gubi utrku, pogađa ili promašuje siguran udarac, a roditeljev odgovor na to je gađenje, ljutnja, povlačenje ljubavi i afirmacije. Oprez: ovu strategiju koristite samo ako želite emocionalno oštetiti dijete i uništiti njega i odnos s njim.
7. Sjetite se važnosti samopouzdanja u svim svojim interakcijama sa djetetom sportašem – Sportaši različite dobi i razina znanja nastupaju u direktnoj povezanosti sa time kako se osjećaju u vezi sebe. Kad je vaše dijete u sportskom okruženju, to povećava njegovo samopouzdanje, brže će učiti, više će uživati i bolje nastupati pod pritiskom konkurencije. Jedna stvar koju svi želimo kao djeca i koju nikada ne prestajemo željeti je da budemo voljeni i prihvaćeni te da se naši roditelji osjećaju dobro zbog onoga što radimo. Tako se uspostavlja samopoštovanje. Kad se u vašoj interakciji s djetetom ono osjeća dobro, samo će naučiti kako se ponašati na isti način. To ne znači da vi morate nedosljedno pohvaliti svoje dijete za veliki napor iako je imalo lošiju izvedbu. U ovoj su situaciji potrebni empatija i suosjećanje. Zbog samopoštovanja se svijet i dalje vrti u krug. Učinite da se vaše dijete osjeća dobro u vezi sebe i dali ste mu dar koji će vrijediti

cijeli život. Ne komunicirajte sa svojim djetetom na način na koji vrijeđate njegovo samopouzdanje sramoćenjem i ponižavanjem. Ako neprestano sputavate vaše dijete ili omalovažavate njegova postignuća, ne samo da će to prenijeti na svoj budući život nego će greške koje ste vi radili, ono ponoviti sa svojom djecom jednoga dana.

8. Poklonite svom djetetu neuspjeh – ako želite da vaše dijete bude što sretnije i uspješnije u svemu što čini, naučite ga neuspjehu. Najuspješniji ljudi u sportu i van njega rade dvije stvari drugačije od ostalih. Prvo, spremni su na rizik i stoga češće ne uspijevaju. Drugo, gledaju svoje neuspjehe na pozitivan način, poput izvora motivacije i povratnih informacija kako bi napredovali. Naše društvo općenito na stvari gleda negativno i uči nas da je svaki neuspjeh loš i uzrok poniženja i neugode što treba izbjegavati pod svaku cijenu. Strah od neuspjeha ili poniženja uzrokuje nesigurnost i neaktivnost. Zapravo većina blokadi u izvedbi su direktan rezultat sportaša koji je zaokupljen neuspjehom. Ne možete naučiti ni hodati a da niste pali dovoljno puta. Svaki puta kada padnete, ne uspijete, vaše tijelo dobiva informacije o tome kako to drugi puta učiniti bolje. Ne možete biti uspješni ili imati vrhunske rezultate ako ste zabrinuti zbog gubitka ili neuspjeha. Naučite svoje dijete kako pozitivno gledati na prepreke, greške i preuzimanje rizika i dat ćete mu ključ životnog uspjeha. Neuspjeh je savršena odskočna daska do uspjeha.
9. Izazovite ih, ne prijetite im – Mnogi roditelji izravno ili neizravno koriste krivnju ili prijetnju kao način motiviranja djeteta za bolju izvedbu. Istraživanja o uspješnosti izvedbe jasno ukazuju da iako prijetnje mogu dati kratkoročne rezultate, dugoročni rezultati u vidu psihičkog zdravlja su poražavajući. Korištenje straha kao motivatora vjerojatno je jedan od najgorih načina na koji možete postupiti prema svome djetetu. Prijetnje uklanjaju zabavu iz sporta i izravno dovode do toga da se vaše dijete loše ponaša. Implikacija prijetnjom predstavlja vašu osobnu nesigurnost gdje ne vjerujete da je vaše dijete sposobno. Izazov ne povlači za sobom gubitak ili negativne posljedice ako sportaš zakaže. Nadalje, implicitno u izazovu je osnaživanje uvjerenjem: „Mislim da to možeš učiniti!“
10. Proces stresa – stjecanje vještina, ovladavanje istih i zabava, ne ishod – Kada se sportaši guše pod pritiskom i rade daleko ispod svojih mogućnosti, vrlo čest uzrok je fokus na ishod izvedbe, odnosno pobjedu ili poraz, umjesto na sam proces. U bilo kojoj vrhunskoj izvedbi, sportaš je potpuno nesvjestan ishoda i potpuno je uronjen u

aktivnost. Usredotočenost na ishod gotovo će uvijek omesti i otežati izvedbu. Nadalje, usredotočujući se na ishod koji je totalno van kontrole sportaša, podići će njegovu anksioznost na razinu koja loše utječe na njegove performanse. Dakle, ako stvarno želite da vaše dijete pobijedi, pomozite mu da skrene fokus sa važnosti natjecanja na samu izvedbu. Roditelji koji podržavaju svoju djecu ne naglašavaju pobjedu, nego ih uče kako da se nose sa stresom i dobro odigraju sve to skupa.

11. Izbjegavajte usporedbe i poštujujte razlike u razvoju – Podržavajući roditelji ne koriste druge sportaše s kojima se njihovo dijete natječe za usporedbu i vrednovanje napretka vlastitog djeteta. Usporedbe su beskorisne, netočne i destruktivne. Svako dijete sazrijeva drugačije i proces usporedbe zanemaruje značajne razvojne razlike. Na primjer, dvojici dječaka od 12 godina zajedničke mogu biti samo godine. Jedan može imati fizički izgled šesnaestogodišnjaka, dok drugi, slabije razvijeni može imati izgled devetogodišnjaka. Uspoređivanje izvedbi i sposobnosti može prerano isključiti talentirane sportaše iz njihovog sporta. Jedina situacija u kojoj se treba koristiti usporedba je poučavanje – ako neko dijete pokaže pravilnu tehniku, ono se može koristiti kao model za učenje određenog zadatka. Kako bi vaše dijete dalo sve od sebe, treba se uzdati i vjerovati u sebe. Okupiranost time kako se drugi sportaši ponašaju samo ga ometa u tome.
12. Naučite svoje dijete da ima perspektivu o sportskom iskustvu – Sportski mediji željeli bi da vjerujete kako su sport, pobjeda i poraz veći od života. Činjenica da je sport samo igra često se izgubi u prijevodu. Ovaj nedostatak perspektiva se često svodi na razinu mladih sportaša te oni često dobivaju krivi dojam natjecanja, sebe i svojih izvedbi. Roditelji moraju pomoći svojoj djeci da razviju realna očekivanja o sebi i svojim sposobnostima.

8. ZAKLJUČAK

Cilj ovog istraživanja bio je prvenstveno namijenjen osvještavanju roditelja o važnosti njihove uloge u životu svoga djeteta. Dati im do znanja koliko puta nisu svjesni svojih postupaka i odluka čije se posljedice, neke čak i neizbrisive, mogu svakako odraziti na njihovu djecu. Napravljeno je istraživanje pomoću kojega su dokazane hipoteze u kojima roditelji imaju velika očekivanja od svoje djece ovisno o njihovoj dobi, također imaju generalno velika očekivanja od svoje djece u sportu i dokazano je kako određeni roditeljski stil ugrožava djetetovo bavljenje sportom. Ponekad najbolja namjera, u ovom slučaju uključivanje djeteta u sport u svrhu njegove socijalizacije, razvijanja tolerancije, učenja funkcioniranja u zajednici, poboljšanja komunikacije i mnogih drugih dobrobiti padaju u drugi plan jer se zaboravlja duh sporta i fizičke aktivnosti. Dogodi se to da roditelji bivaju zaslijepljeni svojim unutarnjim motivima i željama ili nemaju dovoljnu količinu znanja što najčešće završava pogubno ne samo za sportski život djeteta nego za njegov život općenito. Sport je toliko jak instrument pomoću kojega se osoba može ostvariti na bilo kojemu planu. Isto tako, ako se to ne dogodi, te ako na dijete njegova sportska priča ostavi bolan trag, to se jasno može odraziti i na njegovo samopouzdanje te nošenje sa stresom i pritiskom koje i sam život nosi. Provedenim istraživanjem i teorijskom analizom bio je cilj ukazati na važnost uspješnog roditeljstva te utjecaja istog na život djeteta. Educirati roditelje kako biti bolji prema svome djetetu, imati više razumijevanja prema njemu te ga uspješno voditi kroz njegove prve stepenice u sportu i životu. Trebamo biti svjesni činjenice kako nitko drugi osim roditelja ne bi trebao biti kompetentniji za tu ulogu. Roditeljstvo je zahtjevno i kompleksno, ali na drugu stranu prelijepo, izazovno i neusporedivo. Ono uz sebe uvijek nosi jasno određene zahtjeve koji bivaju upućeni djetetu, no ne treba zaboraviti i koje su to obaveze koji sami roditelji imaju. A te obaveze su odgojiti dijete u najboljem mogućem okruženju, pružiti mu dovoljnu količinu ljubavi, topline i podrške, naučiti ga koja su njegove obaveze ali prvenstveno prava, kako bi ih dijete poslije samo moglo implementirati u svoj život, prenijeti ih jednoga dana i na svoju djecu i nikada ne dopustiti da se ista prekrše. Svaka odrasla osoba koja je ili spremna postati roditeljem ili osjeća poziv raditi sa djecom mora biti svjesna važnosti čuvanja i poštivanja dječjih prava. Važno je samu djecu naučiti po kojim pravima i pravilima trebaju živjeti kako bi oni sami to znali prenijeti na svoj svakodnevni život, ne samo sport. U radu su iznesene činjenice i praktična rješenja u svrhu oživljavanja dječjih prava te su i navedene situacije u kojima se ista krše. Ne smijemo zaboraviti

na njihovu važnost te štetnost posljedica na dijete u slučaju kršenja istih. Ne smijemo misliti ni kao roditelj, trener, pa i učitelj u školi, da mi nismo ti koji su odgovorni za poštivanje dječjih prava. Upravo mi koji smo uključeni u različite interakcije s djecom smo ti koji imamo važnu ulogu i veliku odgovornost. Ne smijemo biti slijepi na činjenice i dokazane stvari, ako na mladima svijet ostaje, onda se itekako treba pobrinuti da ti mladi koji će nas sve jednoga dana naslijediti budu dovoljno mudri, razboriti i svjesni svojih prava, svoje snage, važnosti i mjesta na ovome svijetu.

„Volite djecu posebno, jer kao i anđeli ona su također bez grijeha, i žive da omekšaju i očiste naša srca i da nas upute. Teško onome 'ko uvrijedi dijete.“ - Dostojevski

9. LITERATURA

- Ajduković, M. i Keresteš, G. (Ur.) (2020). Etički kodeks istraživanja s djecom (drugo revidirano izdanje). Vijeće za djecu Republike Hrvatske.
- Alfie K. M. (1992). No Contest: The case Against Competition. Why we lose in our race to win.
- Alinčić, M., Bakarić-Abramović, A., Hrabar, D., Jakovac-Lozić, D. i Korać, A. (2001).// Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 51 (2001), 6; 1485-1491.
- Barić R. i Glibo I. (2017.) Roditeljski pritisak i kvaliteta života mladih sportaša. Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja; Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/183785>
- Berk, L. E. (2015). Dječja razvojna psihologija Jastrebarsko: Naknada Slap.
- Bosnar, K. (2003). Roditelji kao partneri školskog sporta: empirijska mjera roditeljske potpore. U: Puhak, S. i Kristić, K. (ur.). V. Konferencija o sportu Alpe- Jadran. 11-18. Zagreb: Ministarstvo prosvjete i športa RH.
- Brackenridge C. (2004.) The Football Association's Child Protection in Football. Research Project 2002 – 2006: rationale, design and first year results.
- Brković I. (2009.) Zašto želimo biti roditelji? Roditeljstvo i stilovi odgoja. Zagreb, Školska knjiga
- Cumming, S. P. i Ewing, M. E. (2002.): Parental Involvement in Youth Sports: The Good, the Bad and the Ugly! Spotlight on Youth Sports, 26(1), 1-5.
- Čudina – Obradović, B., Obradović, J. (2006). Psihologija braka i obitelji. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Čuturić, N. (1995). Zabrinjava me moje dijete: ponašanja djece od 2. do 6. godine. Zagreb: Školska knjiga.
- Čustonja, Z., Jukić, I. i Milanović, D. (2011). Projektna studija „Treneri i stručni poslovi u hrvatskome sportu“. Zagreb: Kineziološki fakultet.
- David, P. (2005). Human rights in youth sport: A critical review of children's rights in competitive sports. London and New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Dizdar, D. (2020.) Kolmogorov – Smirnov test (KS-test). Dostupno na <https://www.youtube.com/watch?v=stIRtvDg2pg>

- Delač Hrupelj, J., Miljković, D. i Lugomer Armando, G. i suradnici (2000). Lijepo je biti roditelj: priručnik za roditelje i djecu. Zagreb: Creativa.
- Donlić V., Marušić Štimac O., Smojver-Ažić S. (2005). Odgojni aspekti sporta - slika o sebi i problemna ponašanja obzirom na uključenost i uspješnost djece u sportskim aktivnostima // VI. konferencija o športu Alpe-Jadran / Caput-Jogunica, R. ; Gracin, F., Klobučar, B. (ur.).Zagreb, 2005.
- Eccles, J. S. i Harold, R. D. (1991). Gender differences in sport involvement: Applying the Eccles expectancy-value model. *Journal of Applied Sport Psychology*.
- Fraser-Thomas, J., Côté, J. & Deakin, J. (2008). Examining Adolescent Sport Dropout and Prolonged Engagement from a Developmental Perspective, *Journal of Applied Sport Psychology*.
- Gavin, M. L., Dowshen S. A., Izenberg, N. (2007). Dijete u formi: praktični vodič za odgoj zdrave i aktivne djece – od novorođenčeta do tinejdžera. Zagreb: Mozaik.
- Giulianotti R. (2004). Human Rights, Globalization and Sentimental Education: The Case of Sport, *Sport in Society*, 7:3, 355-369.
- Goldberg A. (2021). *Competitive Advantage, How to be a winning parent*, Cider House Media.
- Gopnik, A. (2011). *Beba filozof*, prev. V. Orsag. Zagreb: Algoritam.
- Halpern, R. (2003). *Physical (In) Activity among low-income children and youth*. Robert Wood Johnson Foundation.
- Harwood, C. G., Knight, C. J. (2015). Parenting in youth sport: A position paper on parenting expertise. *Psychology of sport and exercise*.
- Hellstedt, J. C. (1987). The coach/parent/athlete relationship. *The Sport Psychologist*.
- Hellstedt, J. C. (1990). Early adolescent perceptions of parental pressure in the sport environment, *Journal of sport behavior*.
- Holt, N. L., Tamminen, K. A., Black, D. E., Sehn, Z. L. i Wall, M. P. (2008). Parental involvement in competitive youth settings, *Psychology of Sport and Exercise*.
- Horga, S. (2009). *Psihologija sporta*. Zagreb: Školska knjiga.
- Howard, D., Madrigal, R. (1990). Who makes the decision: The parent or child? *Journal of leisure research*.

- Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.
Dostupno na <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=59859>
- Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja (2017)., Vol. 53 No. 1, Dostupno na
<https://hrcak.srce.hr/183785>;
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=270941
- Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje (2011.) Dostupno na
<http://struna.ihjj.hr/naziv/kompetentnost/21962/>
- International institute for the Rights of the Child (ide), Sion, Switzerland, 2010.
- Izvješće o radu pravobraniteljice 2020., Zagreb, 2021. Dostupno na http://dijete.hr/wp-content/uploads/2021/04/IZVJESCE-O-RADU-PRAVOBRANITELJICE-ZA-DJECU-_2020_.pdf
- John O' Sullivan, (2. (2013.) Changing the Game. The Parent guide to Raising Happy, High – Performing Athletes and Giving Youth Sports Back to Our Kids. Illustrated edition.
- Kalish, S. (2000). FITNESS ZA DJECU-Praktični savjeti za roditelje. Zagreb: Gopal.
- Katz, L. G., McClellan, D. E. (1997). Fostering children's social competence: The teacher's role. National Association for the Education of Young Children.
- Knight, C. J., Dorsch, T. E., Haderlie, K. L., Sellars, P. A., Osai, K.V. (2016). Influences on parental involvement in youth sport. Sport, Exercise, and Performance Psychology.
- Konvencija o pravima djece (1989.) Dostupno na
https://www.unicef.org/croatia/sites/unicef.org.croatia/files/2019-10/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf
- Kolmogorov – Smirnov test (KS) test, Dostupno na
<https://www.youtube.com/watch?v=stIRtvDg2pg&t=98s>
- Koren, M. (2005). Ljudska prava djece: pravo na informaciju, Dijete i društvo, Zagreb.
- Landry, GL., Logan K. (2007). Epidemiology and prevention of injuries. U Nelson Textbook of Pediatrics. Philadelphia; Saunders.
- Lazar, M. (2007). Igra i njezin utjecaj na tjelesni razvoj. Đakovo: Tempo.
- Ljubetić, M. (2007). Biti kompetentan roditelj. Zagreb: Mali profesor.
- Maleš, D. i Kušević, B. (2011). Nova paradigma obiteljskog odgoja. Zagreb: FF PRESS.

- Maleš, D.; Milanović, M; Stričević, I., (2003). Živjeti i učiti prava, Odgoj za ljudska prava u sustavu predškolskog odgoja, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Milanović D., (2013.) Teorija treninga. Zagreb, Tiskara Zelina d.d.
- Milanović, M. (2014). Pomozimo im rasti: priručnik za partnerstvo odgojitelja i roditelja. Zagreb: Golden marketing - Tehnička knjiga.
- Miller A. (2015.) Games centered approaches in teaching children & adolescents: systematic review of associated student outcomes. *Journal of Teaching in Physical Education* 34: 36-58
- Mirić D. (2001). Hiperkolesterolemija i način življenja. U Mirić D, Vlahović D. *Suvremeni život i srce*, Split: Hrvatsko kardiološko društvo-ogranak Split, 2001.
- Mišigoj Duraković M. i sur. (2018.) Tjelesno vježbanje i zdravlje, Znanje, Zagreb.
- Međunarodni institut za dječja prava (2010.) Sion, Švicarska. Dostupno na https://www.childsrights.org/documents/sensibilisation/themes-principaux/charterCR_sport.pdf
- Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ljudska prava, Vlada Republike Hrvatske, Zagreb, 1999.
- Norveški olimpijski i paraolimpijski odbor i konfederacija sporta (2015.) Children's rights in sport, the provisions on children's sport. Dostupno na https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/482e66e842fa4979902ecc77f0c05263/36_17_barneidrettsbestemmelsene_eng.pdf
- PMC – US National Library of National Medicine National Institutes of Health. Dostupno na <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6339084/>
- Poslovice i aforizmi (2021.) Dostupno na <https://poslovice.org/izreke-o-djeci-i-roditeljstvu/>
- Rečić, M. (2006). Tjelesne aktivnosti u obitelji. Đakovo: Tempo.
- Republika Hrvatska, pravobranitelj za djecu (2017). Dostupno na <https://dijete.hr/europski-projekt-o-zastiti-djece-u-sportu/>
- Rumpf, J. (2006). Vikati, udarati, uništavati: kako postupati s agresivnom djecom. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Sacks, D. N., Tenenbaum, G. i Pargman, D. (2008). Providing sport psychology services to families. In DOSIL, J. (Ur.) *The sport psychologist's handbook: a guide for sport-specific performance enhancement*. Chichester: John Wiley & Sons Ltd.

- Sánchez-Miguel, P. A., Leo, F. M., Sánchez-Oliva, D., Amado, D., i García-Calvo, T. (2013). The importance of parents' behavior in their children's enjoyment and amotivation in sports. *Journal of Human Kinetics*, 36(1), 169-177.
- Shaw, R. i Wood, S. (2009). *Epidemija popustljivog odgoja*. Zagreb: V.B.Z. d.o.o.
- Univerzalna sportska škola. Dostupno na: <https://www.skolski-sport.hr/wp-content/uploads/2017/09/Op%C4%87e-informacije-US%C5%A0.pdf>
- Wenar C., Kerig P. (2000). *Developmental Psychopathology: From Infancy Through Adolescence*. 4th ed. McGraw-Hill; Boston, MA, USA.
- Wenar, C. (2003). *Razvojna psihopatologija i psihijatrija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Woolger, C., i Power, T. G. (1993). Parent and sport socialization: Views from the achievement literature. *Journal of Sport Behavior*, 16(3), 171–189.
- Wuerth, S., Lee, M. J., i Alfermann, D. (2004). Parental involvement and athletes' career in youth sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 5(1), 21–33.
- Zakon HR, Pročišćeni tekstovi zakona, Obiteljski zakon (2020.) NN 103/15, 98/19; NN 71/06, 150/08, 124/10, 124/11, 86/12, 94/13, 85/15, 19/16, 98/19, 47/20, 77/20
- Zakon HR, Pročišćeni tekstovi zakona, Zakon o športu (2020.) Dostupno na <https://www.zakon.hr/z/88/Obiteljski-zakon> <https://www.zakon.hr/z/300/Zakon-o-sportu>
- Žnidarec Čučković A. (2018). *Inkluzivni i inovativni pristupi nastavi TZK – a u sportskom vježbanju*. Vijeće Europe. Strasbourg Cedex.